

Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 3 (1673)

П'ятниця, 20 січня 2012 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

Володимир ДЕНЩИКОВ:

«Я – ЛИШЕ ІНСТРУМЕНТ У РУКАХ ВСЕВИШНЬОГО...»

Володимир Денщиків — єдина в світі людина, яка створює ікони з лляної нитки. Фахівці називають його засновником нового виду іконотворчості, що сьогодні вже отримав назву «духовне макраме». Володимир Анатолійович використовує унікальну авторську техніку, що не має аналогів у світі. Обличчя і руки святих прописуються, а ризи й оклади виконуються з нетипового для цього виду мистецтва матеріалу — лляної нитки завтовшки 0,5-2 мм. Кожна з робіт майстра налічує мільйони вузликів, зав'язаних вручну, без використання якихось технічних засобів.

Народився Володимир Анатолійович Денщиків 1 липня 1952 року в Києві. У 1974 році закінчив Київський театральний інститут ім. Карпенка-Карого. З 1975 до 2007 рр. — понад 30 літ! — працював артистом, режисером, художником-постановником у Кримському академічному російському драматичному театрі ім. М. Горького.

У 2007 році народний артист України Володимир Денщиків перейшов на викладацьку роботу, нині він — професор Кримського університету культури, мистецтв і туризму. Чотири роки тому у Володимира Анатолійовича стався інсульт, йому паралізувало праву руку, тому перестав виходити на сцену. Після такої хвороби, якщо людина залишається жити, то стає інвалідом, кажуть лікарі. У багатьох після цього опускаються руки... (Продовження на 5-й стор.)

Фото О. Носаненка

З ПЕРШИХ УСТ

«ЕТНО-НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

стор. 3

СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ

ЄВШАН-ЗІЛЛЯ РІДНОГО СЛОВА

стор. 7

УВАГА: КОНКУРС!

«СВІТЛИЦЮ» ЧИТАЙТЕ — НОУТБУК ВИГРАВАЙТЕ!

стор. 14

«КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» ВІДКРИВАЄ ТАЛАНТИ

Передісторія мого відрядження до Нижньогірська така: одного разу отримав листа з Сімферополя. Писав мій давній приятель, колишній офіцер Збройних Сил України. Як постійний читач «Кримської світлиці», він нерідко вкладає до конверта вирізки з різних кримських газет, адже хоче, щоб я був у курсі всіх кримських справ. Потім ми обмінюємося своїми думками, обговорюємо найактуальніші теми.

Цього разу сімферопольці вклав вирізку з кримськотатарської газети «Голос Крима». Стаття називалася «Ковток свіжого повітря» (згодом вона була надрукована і в нашому «Джерельці»), а її автором був, — я навіть широко здивувався, — учень шостого класу Нижньогірської середньої школи № 2 Бекір Аблаєв. Йшлося у ній про зворушливу дружбу українців і кримських татар. Спочатку мешканці села Ак-

манай врятували від голоду українську родину Євтушенків (йшлося про голодний 1933 рік), а потім, у 1944 році, Іван Миколайович Євтушенко протестував проти депортації своїх сусідів, доводячи енкаведистам, що акманайці ні в чому не винні. Влада не зважила на протести українця, і його рятівники опинилися в узбецькому місті Джума. Якимось дивом правдолюб Євтушенко розшукав своїх

односельців і приїздив до них у гості на початку 60-х років. Мало того, що розповів про всі кримські новини, але й надихнув акманайців боротися за повернення. Тому і назва статті така — «Ковток свіжого повітря»... Зрозуміло, що подібних випадків у історії українсько-кримськотатарських стосунків зафіксовано не так уже й багато. Ну, а висвітлення, оприлюднення їх хлопчиком, школярем — це взагалі

унікальний факт! Напрошувався ексклюзивний, цікавий не лише для кримчан матеріал, і поїздка до Криму була вкрай необхідною.

...І ось, нарешті, за вікном станції Джанкой. Я знав, що мене зустріне батько Бекіра, Абкерім Аблаєв. Серед гурту зустрічаючих я побачив чоловіка років сорока, який уважно придивлявся до трибулук. Це й був Абкерім. Після нетривалої візиту до місцевої школи-інтернату (там раніше працювала молода вчителька Сусанна Алієва, авторка цікавого допису до «Кримської світлиці») ми вирішили їхати в Нижньогірськ. Прикро, що Сусанна лише нещодавно звільнилася і переїхала до Сімферополя. Це стало зайвим підтвердженням прописної журналістської істини: хочеш познайомитися з цікавою людиною — не відкладай поїздки надовго. У випадку з Бекіром ми вирішили не відкладати.

(Закінчення на 4-й стор.)

На фото: вчитель української мови і літератури із с. Пруди Советського району Василь Григорович Латанський з учнями; «світлічно-джерельський» стенд у Нижньогірській школі

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Друкарня:
ТОВ «Мега-Поліграф»
вул. Марка Вовчка, 12/14
Київ, 04073

Видавець - ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДК у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnytvo@gmail.com

Передплата кампанія на видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво», в т. ч. і на тижневик «Кримська світлиця», здійснюється за наступними реквізитами: вул. Васильківська, 1, м. Київ, 03040, 2 поверх, 6 корпус. Відповідальна особа за передплату — Іван Порхун.
Тел./факс (044) 498-23-64.

ПРЕЗИДЕНТ ЗАДОВОЛЬНИВ ПРОХАННЯ МІНІСТРА ФІНАНСІВ ПРО ВІДСТАВКУ

Президент України Віктор Янукович прийняв заяву про відставку міністра фінансів Федора Ярошенка.
Під час зустрічі в середу з Главою держави керівник Мінфіну звернувся до Віктора Януковича з проханням звільнити його з посади за власним бажанням, повідомляє президентська прес-служба.
«Порадившись із Прем'єр-міністром, я попросив Президента звільнити мене з посади міністра фінансів за власним бажанням. Глава держави під-

тримав мою пропозицію. Я написав заяву за власним бажанням», — сказав Федір Ярошенко після завершення зустрічі. Він зазначив, що залишається прихильником реформаторського курсу Глави держави. Ярошенко зауважив, що за час своєї роботи на посаді очільника Мінфіну доклав багато зусиль для того, щоб міністерство «було кращим» і працювало на виконання всіх реформаторських кроків, ініційованих Президентом. «Ми сформуливали нормальний міцний колектив. Я дуже

радий, що міністерство потужно виконує всі завдання. Але, безумовно, завжди є проблеми. Я хотів би побажати новому міністру фінансів поменше допускати помилок і більш ефективно працювати», — сказав він.
Ярошенко наголосив, що після «відновлення форми» проситиме Президента довірити йому роботу на тій ділянці, на якій той вважає за доцільне.
Під час зустрічі урядовець також доповів Главі держави про стан фінансової системи України, про показники, з якими країна завершила 2011 рік, та плани на 2012-й.

УКРІНФОРМ

ТИМ ЧАСОМ...
Наталія КОРОЛЕВСЬКА:

НАПІВЗАХОДИ ДЕРЖАВУ НЕ ВРЯТУЮТЬ...

Відставка міністра фінансів — це напівзахід, який не може зупинити соціально-економічну кризу в Україні. Президент України повинен відправити в відставку весь уряд Миколи Азарова в повному складі. Про це заявила лідер Української соціал-демократичної партії (УСДП), народний депутат України (фракція «БЮТ-Батьківщина») **Наталія Королевська**, повідомили УНІАН у прес-службі партії.
«Україна перебуває у крутому економічному та соціальному піке. Вивести українську економіку з нього може тільки кардинальна зміна економічного курсу та оновлення виконавчої вертикалі влади. Першим кроком у цьому напрямі має стати відставка уряду М. Азарова у повному складі», — зазначила вона.
Народний депутат нагадала, що бюджет-2012, підготовлений Кабміном М. Азарова, — це «бюджет здачі національних інтересів, економічної катастрофи та соціальної неста-

більності». «Уряд М. Азарова послідовно здає суверенітет України. Варто хоча б згадати провальні газові переговори уряду з Росією. Вони завершилися для України рекордною за всю історію ціною на газ. Сьогодні для покриття своїх економічних провалів уряд готовий за безцінь віддати останні стратегічні активи, що перебувають у власності держави — газотранспортну систему та землю», — наголосила Н. Королевська.
Вона звернула увагу, що країна неблаганно наближається до дефолту за грецьким зразком. За чотири останні місяці золотовалютні резерви України скоротилися майже на 6 млрд. доларів США. Негативне торговельне сальдо за десять місяців 2011 року перевищує 11 млрд. доларів. «За підсумками двох років діяльності, вочевидь, що нинішній уряд не здатний переламати негативні тенденції, повернути країну на шлях розвитку», — зазначила вона.
Н. Королевська закликала до якнайшвидшої розробки пакету антикризових заходів, зокрема — в рамках парламентської антикризової комісії. «Основні напрями антикризових дій очевидні. Україні негайно потрібна головна реформа — антибюрократична та антикорупційна. Причому вона має проводитися тими політиками та фахівцями, яким довіряє суспільство», — наголосила депутат.

ЗАСІДАННЯ КРИМСЬКОГО УРЯДУ

17 січня відбулося чергове засідання Ради міністрів АР Крим під головуванням **Анатолія Могильова**.
На засіданні були присутні Голова Верховної Ради АРК Володимир Константинов, виконуючий обов'язки Постійного Представника Президента України в АР Крим Віктор Плакіда, керівники міністерств, міські голови та голови райдержадміністрацій.
Під час засідання розглянуто та затверджено шістьнадцять питань, серед яких

знення пасажирів і багажу у міжміському внутрішньореспубліканському сполученні ВАТ «СімСітіТранс», прийнято рішення щодо проведення в поточному році акції «Успіх року» та інше.
Після закінчення засідання Голова Ради міністрів АР Крим **Анатолій Могильов** провів прес-конференцію, на якій представники преси мали можливість отримати відповіді на актуальні питання.
Прес-служба Постійного Представника Президента України в АР Крим

ГАРЯЧА ЛІНІЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В АР КРИМ
Зателефонувавши за номером (0652) 550-132, ви можете звернутися зі скаргами, заявами, запропонувати свої варіанти вирішення питань соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим.

КОЛИ МИСТЕЦТВО — ЯК ЛІКИ!

13 січня творчий колектив 8-го Гарнізонного будинку офіцерів привітав з Різдвяними святами хворих, що перебувають на стаціонарному лікуванні у Сімферопольському військовому шпиталі імені Святителя Луки (професора В. Ф. Войно-Ясинецького). На початку святкової концертної програми завідувач бібліотеки

Будинку офіцерів **Тетяна Семенова** розповіла історію Різдвяних свят та особливу увагу приділила саме святам, що тривали у ті дні: 13 січня — свято Маланки, 14 січня — свято Василя Великого. Учасники концерту заспівали військовим різдвяні колядки та щедрівки, виконали багато інших пісень.

Українська Громада Криму закликає відзначити ДЕНЬ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ

22 січня об 11.00 біля пам'ятника Т. Г. Шевченку в Сімферополі активісти Української Громади Криму, молодіжних громадських і політичних організацій візьмуть участь у спільній загальноукраїнській акції з нагоди Дня Соборності (Дня злуки) України.
День Соборності — це нагадування про те, що сила нашої держави — в єдності українських земель.
Ми закликаємо всіх громадян, патріотів України, взяти участь у заходах та продемонструвати важливість ідеї єдності всієї України під єдиним синьо-жовтим прапором, незважаючи на всі політичні перипетії та складні історичні моменти.
Прес-служба ГО «Українська Громада Криму»

КНИГА, ЯКУ ПИШЕ ЖИТТЯ...

Так охарактеризував біографічну повість «Не повернеться час назад...», написану російською письменницею **Ольгою Прилуцькою** про життя і творчу долю відомого кримського поета, прозаїка і перекладача, директора видавництва «Доля» **Валерія Басирова**, заслужений артист АРК **Аркадій Вакуленко** під час її презентації у літературній вітальні Всеукраїнського інформаційно-культурного центру.
Книга побачила світ нещодавно у видавництві «Доля». На фоні подій минулого в ній постає життя Валерія Басирова — від дитинства і до сьогодні. Процес становлення і зростання сильної особистості літератора, Людини з великої літери, з особливим світобаченням і непохитним почуттям справедливості відбувається на тлі певних історичних умов. Повість ілюстровано великою кількістю чорно-білих і кольорових фото, які яскраво підтверджують історичну правду описуваних подій. «Тут немає неправди, все — правда... Ця книга — про час, про людей, які були поруч зі мною. Я хочу, щоб люди знали все так, як було...», — каже Валерій Басиров.
Процес збирання матеріалу для книги тривав довго і був нелегким, адже спілкування авторки з головним героєм відбувалося переважно за допомогою Інтернету, телефону чи листування. Відтворення

Як зазначив заступник начальника Сімферопольського військового шпиталю імені Святителя Луки з виховної роботи підполковник **Сергій Дехтярьов**, такі мистецькі, духовні «ліки», що їх дарують артисти, приносять велику користь, адже, коли людина здорова духовно, фізичне здоров'я прийде в норму дуже швидко.
Олексій МАЗЕПА, майор, спецкор «Народної армії»

11 січня 2012 року у Верховній Раді України відбулися парламентські слухання на тему: «Етніонаціональна політика України: здобутки та перспективи». Відкриваючи парламентські слухання, заступник Голови Верховної Ради України Микола Томенко звернув увагу на те, що слухання з таким порядком денним проводяться у Верховній Раді України вперше. Метою проведення слухань було визначення того, як Уряд повинен далі будувати ефективну етніонаціональну політику і як зробити все, щоб не допустити конфліктів на міжнаціональному ґрунті в Україні. З доповіддю на парламентських слуханнях виступив міністр культури України Михайло Кулиняк.

Шановний пане головуєчий!
Шановні народні депутати та учасники парламентських слухань!
У кожного народу, нації, етносу є своя, властива лише їм історична, культурна та духовна спадщина, навколо якої формується національне буття та усвідомлення свого місця в цивілізаційному процесі. Україна — поліетнічна держава, в якій проживають представники понад 130 національностей, загальна чисельність яких сягає 10 мільйонів, або ж 22 % від загальної чисельності населення країни.

Не менш значущим є й те, що сучасний етніонаціональний процес в Україні — дещо відмінний від того, що існує наразі в більшості країн центральної та східної Європи. Це значною мірою зумовлено історичним поділом нашої держави між достатньо різними країнами з відмінними політичними, духовними і культурними традиціями, до складу яких ще століття тому входила Україна. Саме у різному трактуванні національно-історичної спадщини криються, зокрема, різновекторні оцінки щодо минулого національних взаємовідносин на українських теренах.

Історичні стереотипи та упередження ще й сьогодні наявні в нашій соціальній дійсності. Вони зумовлюють відмінні політичні та геополітичні орієнтири різних соціальних верств суспільства.

Із огляду на це, визначальним пріоритетом сучасної етніонаціональної політики виступає завдання вироблення консолідованої позиції з усіх принципових аспектів подальшого розвитку етніонаціональних процесів — законодавчих, правових, політичних, економічних та гуманітарних. Її мета — формування громадянського суспільства, в якому гармонійно розвиватимуться всі етноси, етнічні групи, а етніонаціональна політика буде засобом духовного розвитку української нації, її соціального, економічного, політичного розвитку.

У Посланні Президента України В. Ф. Януковича до Верховної Ради України наголошено, що «...державна етніполітика України має базуватися на принципах плюралізму, поваги до національних мов, культури, історії етнічних спільнот і громадян, котрі до них належать».

З цієї метою за участі представників наукових, експертних та громадських організацій національних меншин розроблено законопроект «Про концепцію державної етніонаціональної політики України».

Основоположними засадами законопроекту передбачається втілення таких основних завдань, як правове забезпечення самостійності національних меншин у розв'язанні питань, що стосуються їхніх інтересів та вільного вибору ними шляхів свого національного відродження й розвитку.

Особливо слід наголосити на тому, що відродження та оновлення національного життя етносів України — невід'ємна складова формування громадянського суспільства, правової держави. Всебічне врахування етніонаціонального буття народів, сприяння етнічному відродженню забезпечує етніонаціональне оновлення через можливості подальшого всебічного розвитку.

Враховання етніонаціонального потенціалу дає можливість всебічно підтримати відродження культурно-етнічної самобутності етноменшин, сприяти ціннісно-культурологічному осмисленню фольклору, епосу та всього їхнього духовно-історичного надбання.

Із огляду на це, упродовж 2010 року за державні кошти було надано фінансово-організаційну підтримку у проведенні численних культурно-мистецьких заходів, зокрема, Всеукраїнського фестивалю культур національних меншин «Таврійська родина», Всеукраїнського фестивалю національних культур південного регіону України

«Дружба», культурно-мистецької акції з підтримки культури етносів, які не мають своєї історичної батьківщини та нечисленних народів Криму. За державної фінансової підтримки проведено Всеукраїнський форум національних культур «Україна: мистецьке розмаїття та діалог культур».

Водночас, у 2011 році за рахунок відповідних статей бюджетного фінансування Міністерством культури України проведено Всеукраїнську виставку образотворчого мистецтва етносів України «Vivat, Україно!», присвячену 20-річчю Незалеж-

них меншин.

З метою координації дій центральних органів виконавчої влади та активізації роботи міжурядових комісій щодо забезпечення прав угорців в Україні та українців в Угорщині, румунів в Україні та українців у Румунії, а також словаків в Україні та українців у Словаччині Урядом України прийнято рішення щодо оновлення складу та положень раніше створених комісій. Це дало змогу провести 19 грудня 2011 року XV засідання Змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин у м. Будапешт.

Діють ряд міждержавних договорів, міжурядових та міжвідомчих угод з питань співробітництва, положеннями яких передбачено широкомасштабну співпрацю, в тому числі у сфері захисту прав та забезпечення етніонаціональних потреб закордонних українців та відповідних національних меншин в Україні.

етноконфесійного спрямування. Репрезентація духовних, культурно-освітніх і специфічних релігійних потреб національних меншин характерна для всіх традиційних віросповідань, а також окремих новітніх релігійних рухів, що діють у державі. Суттєво розширилася географія цих етноконфесійних спільнот.

Найбільше громад, створених на етноконфесійному ґрунті, належить мусульманам України. Мусульманські релігійні інституції активно розвивають мережу духовно-освітніх закладів. При цьому особливу увагу приділяють вивченню Корану, студюванню ісламських дисциплін, історії ісламу, вивченню арабської мови, формуванню відповідних норм поведінки.

Релігійні організації, як носії авторитетних для значної частини віруючих конкретних віровчень, національних ідей, власних позицій у трактуванні національної і

Виходячи з того, що, відповідно до українського законодавства, церква відділена від держави, а релігійні організації не виконують державних функцій, оптимальним варіантом участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики щодо релігії виявився механізм участі міжцерковних консультативно-дорадчих органів всеукраїнського та місцевого рівня. Зокрема, їхньої участі у законотворчій, експертній, науково-практичній роботі.

Так, утворена у 1996 році Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій на сьогодні посідає провідне місце у процесі формування міжконфесійного та етноконфесійного діалогу та системи державно-церковних відносин у країні, об'єднуючи у своєму складі понад 90 % релігійної мережі держави.

Окрім Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, на національному рівні діють інші консультативно-дорадчі органи, які

«ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

ВИСТУП МІНІСТРА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ МИХАЙЛА КУЛИНЯКА НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАННЯХ

ності України, Всеукраїнський дитячий форум «Співдружність», Всеукраїнський фестиваль грецької культури «Мега Йорти», Всеукраїнський фестиваль корейської культури «Кореяда», Всеукраїнську культурно-мистецьку акцію «Грузинська народна творчість в Україні», Загальноукраїнський форум «Україна: діалог культур» і низку інших культурно-мистецьких заходів.

Пріоритетним напрямком щодо реалізації сучасної української державної етніполітики є популяризація національних культур через мережу культурно-мистецьких закладів (музеїв, бібліотек, театральних і видовищних закладів).

У різних регіонах держави функціонує близько 100 центрів національних культур, діяльність багатьох з них фінансується з місцевих бюджетів. За підтримки держави діють будинки народної творчості, центри фольклору та етнографії, тисячі національних аматорських колективів.

У 360 бібліотеках працюють відділи літератури мовами національних меншин. На базі цих закладів діють літературні вітальні, клуби за інтересами, відбуваються масові просвітницькі заходи, присвячені популяризації культурної спадщини різних етносів України, їхніх мов, традицій та звичаїв.

Здійнюються практичні заходи, пов'язані з розширенням та оптимізацією інформаційної сфери та засобів масової інформації мовами національних меншин на регіональному рівні, які висвітлюють актуальні питання міжнаціональних відносин та події культурно-мистецького життя.

До ключових питань державної етніполітики належить задоволення потреб громадян у навчанні мовами національних меншин, у вивченні цих мов. В Україні діє мережа загальноосвітніх, дошкільних та вищих навчальних закладів, в яких навчальний процес здійснюється мовами національних меншин. Також функціонує мережа культурно-освітніх центрів та недільних шкіл, де представники різних етносів вивчають рідну мову та культуру свого народу. Робота цих закладів здійснюється за постійного сприяння органів освіти й культури, національно-культурних товариств і просвітницьких організацій.

Українська держава надає великого значення розвитку міжнародного співробітництва у сфері захисту прав національних меншин з країнами, що мають з Україною етнічно споріднені спільноти.

Важливим механізмом здійснення такої взаємодії є укладання між державних і міжвідомчих угод про співпрацю та діяльність міжурядових комісій з питань забезпечення прав осіб, які належать до національ-

Помітну роль у подальшому вдосконаленні державної етніполітики відіграє участь України у міжнародних проектах, спрямованих на підтримку полікультурного простору. Зокрема, варто виокремити участь України у регіональній програмі Ради Європи «Київська ініціатива для демократичного розвитку через культуру», а також у міжнародному проекті «Інтеркультурні міста: управління та політика щодо різноманітних громад». Учасником проекту «Інтеркультурні міста» стала територіальна громада м. Мелітополя. За результатами успішної реалізації цього проекту до спільноти «Інтеркультурних міст» в Україні долучаються також міста Одеса, Донецьк, Сімферополь та Ужгород, які вирізняються своєю культурно-етнічною палітрою.

Урядом, уповноваженими органами державної виконавчої влади постійно аналізується, вивчається та здійснюється моніторинг наявного стану, тенденцій і подальших перспектив розвитку етніонаціонального процесу.

У зазначеному контексті доцільно відзначити, що етніонаціональна політика в Україні на сьогодні ґрунтується на ідеології державотворення, поєднаній з розвитком та поглибленням процесів демократизації. Ця політика неможлива без вироблення механізмів узгодження національно-специфічних інтересів українців, етносів та регіонів щодо сучасної стратегії розвитку держави.

Основу цього стратегічного курсу визначають основоположні цінності та ідеї, що мають бути реалізовані на всіх рівнях суспільства. До них, перш за все, належать:

- дотримання прав людини та основних свобод, у тому числі національних, незалежно від статі, віри, соціального стану та регіону проживання;
- рівні права етносів за різних форм їхнього самовизначення;
- багатонаціональна єдність держави, її етносів та громадян;
- розвиток багатонаціонального українського суспільства шляхом діалогу;
- державна підтримка національних меншин щодо збереження їхньої культури, мови, традицій, середовища проживання.

Ці принципи взаємопов'язані та створюють органічну єдність, а реалізація кожного з них є умовою для реалізації інших. Їх утвердження в українському суспільстві передбачає: врахування конкретних історичних умов розвитку етносів, створення загальноновизначаних демократичних механізмів та норм, які забезпечували б втілення цих принципів у суспільне життя.

Динамічно розвиваються в Україні релігійні організації й об'єднан-

церковної історії, користуються стабільно високим рейтингом довіри громадян.

Слід враховувати, що в перехідний період суспільного розвитку, який характерний для сучасної України, в умовах становлення демократії, політичного і релігійного плюралізму, актуалізуються певні релігійні, церковні та релігійно-територіальні інтереси.

Забезпечення церкви повноцінного правового і соціального статусу, створення для неї сприятливих умов діяльності ставить на порядок денний необхідність ініціювати зміни в чинному законодавстві щодо релігії та церкви, котрі якомога повніше враховували б реалії сьогодення.

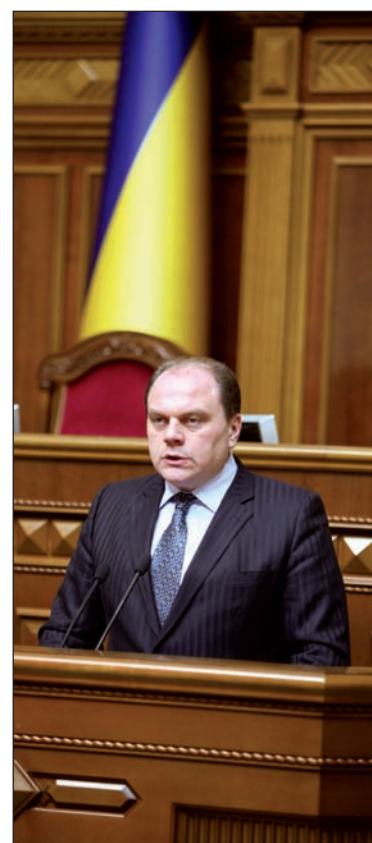
У зазначеному контексті дорученнями Президента України визначено завдання розробити та подати на розгляд Верховної Ради України нову редакцію Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» та проект Закону України «Про повернення майна культового призначення релігійним організаціям».

Метою проекту нової редакції Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» передбачено зміцнення правових засад свободи віросповідання. Законопроект містить низку концептуальних положень державної політики, які мають відповідати зобов'язанням України перед відповідними європейськими та світовими організаціями.

Проект Закону України «Про повернення культових будівель релігійним організаціям» спрямований на вироблення правового механізму повернення релігійним організаціям культових будівель з метою відновлення порушених тоталітарною політикою колишнього СРСР прав церков і релігійних організацій, яким належали ці будівлі до переходу їх у власність держави.

Про рівність усіх церков і недопустимість преференцій на місцевому рівні неодноразово заявляв Президент України В. Ф. Янукович, наголошуючи, що важливим чинником духовного вдосконалення суспільства, піднесення його моралі, відповідальності виступає церква. Головним завданням у сфері державно-церковних відносин має бути створення сприятливих умов для реалізації духовної місії церкви.

При цьому принципово важливо, що держава чітко окреслила свої зобов'язання перед церквою, визначила коло тих повноважень, які є сферою її компетенції, що робить її політику щодо церкви прозорою і відкритою для суспільного загалу. Сприяючи розвитку громадянського суспільства, українська влада створює необхідні умови щодо участі громадських об'єднань у державотворчій діяльності.

Верховна Рада України
11 січня 2012 року

сприяють державно-конфесійному та міжконфесійному діалогу. Серед них слід назвати Раду представників християнських церков України, Раду євангельських протестантських церков України, Українську міжцерковну раду, Всеукраїнську раду християнських церков та Раду представників духовних управлінь і центрів мусульман України.

Нині церква взяла на себе частину відповідальності за морально-етичний стан суспільства, її соціальна діяльність виходить за конфесійні межі, охоплюючи своїм впливом по суті всі сфери громадського життя.

На сьогодні очевидно є тенденція посилення стремління народів і націй до суверенітету, відновлення втрачених традицій, мови, духовної культури, які стимулюють їх до розвитку й оновлення.

Ці та інші основоположні принципи знайшли своєрідне відображення в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», ухваленому з ініціативи Президента України В. Ф. Януковича.

Головне стратегічне завдання держави у сфері етніполітики полягає в тому, щоб закріпити і зміцнити нинішні стабільні міжетнічні та етноконфесійні взаємини в Україні, забезпечити умови для вільного розвитку культур і мов усіх етнічних груп, що населяють нашу країну.

Для цього необхідні мир у суспільстві, громадянська злагода загальнонаціонального характеру, що ґрунтуються на дотриманні й захисті прав людини, співіснуванні політичних, релігійних, історико-культурних поглядів та переконань, різних етнічних традицій та уподобань. Дякую за увагу!

«КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» ВІДКРИВАЄ ТАЛАНТИ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

...І ось Нижньогірськ — невелике районне містечко в степовому Криму. Відразу направляємося до музичної школи (виявляється, Бекір Аблаєв ще й чудово грає на скрипці!) і чуємо від викладачів багато теплих слів про нього як про обдарованого скрипача. І батькові приємно, і мені цікаво... Вже знаю, що молодший брат Бекіра, Надир, також музикальна натура — добре грає на гітарі. А своїх ровесників легко перемагає на татамі, адже, окрім навчання, ще й активно займається дзюдо. То що ж потрібно для того, щоб кримська «глибинка» безперестанку народжувала такі таланти? Який збіг факторів і обставин? Мабуть, треба знайти батьками та рідною хлопчиків, — думав я, — очевидно, саме там секрет успіху. Але спочатку ми вирішили зайти в Центр дитячої творчості, бо там можна застати Мустафу Аріфова, керівника творчого об'єднання «Джерело». Ця людина має найбезпосередніше відношення до шліфування письменницького таланту Бекіра. Наші сподівання підтвердились — відомий ас журналістики виявився на своєму робочому місці. Уважно оглянувши приміщення і відзначивши для себе декілька цікавих учнівських робіт на козачку тематику, а також безліч призів і нагород, я попросив пана Аріфова розповісти про те, як він став вихователем молодих журналістів. Ось яку цікаву розповідь зафіксував мій диктофон:

— Сам я закінчив факультет журналістики Московського державного університету. Працював у газеті «Комсомолець Узбекистану», був секретарем обкому комсомолу. До Криму зміг повернутися лише в 1993 році. Оселившись у Керчі, відразу ж почав працювати за фахом — видавав газету «Керченский вестник». У 2006 році почав працювати в Нижньогірському центрі дитячої творчості, де сам заснував Школу журналістики. Тут діти, окрім журналістики, вивчають риторичну, психологію, логіку, а ще комп'ютерну графіку, дизайн. Навчання трирічне, але є хлопці, які й після трьох років залишаються, щоб надалі підвищувати свою майстерність. Мої учні — переможці всеукраїнських і міжнародних конкурсів у Сімферополі, Донецьку, Києві, Запоріжжі, Тюмені тощо.

Коли я попросив трохи детальніше розповісти про Бекіра Аблаєва, Мустафа-бей з гордістю сказав:

— Серед вікової групи 8-13 років він, мабуть, найталановитіший! У нього вже є дві власні книжечки: «Рассказы моего деда» та «Приключения Тимки». Але у мене є й старші від нього учні — Рефат Немедляев, Алім Абдулхайров, Даша Слюсарєва, Андрій Мотрич, Володимир Петров — це справжні «аси

журналістики, всі вони є членами Малої академії наук Криму. Рефат Немедляев, до речі, — віце-президент цієї організації. Він видає свою газету «Ковчег», є редактором авторської газети «Меридіан», володарем кількох «Гран-прі», стипендіатом Ради міністрів і Верховної Ради АРК. Алім Абдулхайров є лідером республіканського комітету «Клас» (це комітет лідерів шкільного самоврядування). Всі перераховані мною люди є дуже активними і постійно беруть участь у найрізноманітніших конкурсах. Думаю, Бекір досягне не меншого, у нього все ще попереду; він — хлопчик дуже працелюбний, і йому є на кого рівнятися.

Потім Мустафа Аріфов сказав, що, окрім Нижньогірська, в Криму є ще тільки одна Школа журналістики — в столиці АРК, а також є гуртки в районах. Щоправда, дале-

чани шкільного віку майже не володіли українською, від її вивчення легко можна було звільнитися. А що тепер, які тенденції? На це запитання мені відповіла вчителька Бекіра Вікторія Геннадіївна Антоненко:

— Все залежить від самих дітей. Я також вчилася у цій школі, і мені українська подобалася. Тому й вибрала собі цей фах. Щоправда, тоді відвідування уроків було вже обов'язковим, від вивчення мови нікого не звільняли. Як на мене, то важливо, щоб було бажання вчитися... Спеціальними підручниками не займалася, але мені здається, що приблизно половина нинішніх учнів вчить українську охоче і старанно. Бекір у нас — один з найкращих. Він здібний, завжди готується до уроків... Тому у нього високий рівень знань, і відповідно — хороші оцінки.

Оскільки Бекір Аблаєв цього дня був зайнятий до вечора, ми з його батьком вирішили не втрачати часу і з'їздили в село Пруді, де живе й працює наш вірний «світличанин» Василь Латанський. Тим більше, що про його присутність у культурному просторі Криму так красномовно нагадав стенд. Давно я мріяв побувати у цьому, досить віддаленому від Сімферополя, селі. Адже це в порядку речей — провідати друга по листуванню. Від Нижньогірська, до речі, Пруді знаходяться значно ближче, ніж від Сімферополя. Сумно усвідомлювати тільки, що час летить значно швидше, ніж реалізуються наші плани. Ось бачте — спливило вісім чи дев'ять років, перш ніж я на власні очі побачив школу, в якій колись директорував Василь Григорович і до якої неодноразово мене запрошували. Ми з Абкерімом приїхали вдало — педагог саме провів урок з української літератури. Але коли ми ще були в дорозі, я несподівано отримав «есеменку» зі Львова: знайомий екскурсовод привітав мене... з 144-ою річницею Конституції Австро-Угорської імперії. Оце-то так! Подумки я навіть подякував приятелю за символічну і своєчасну підказку — ми з Бекіром постійно говорили в дорозі про роль держави у захисті прав кримських татар. На Австро-Угорщину українці досі не ображаються — це факт. Але ж і німці у цій державі ніде і ніколи не були принижени! Пригадую точку зору відомого професора історії Ярослава Дашкевича: якщо кримські татари говорять про прагнення мати автономію у складі України, то наш обов'язок — їм допомагати. Але ж і рівень захищеності титульної нації у такій автономії повинен бути не меншим, ніж росіяні у Якутії чи українці у Львові. І тут допомога повинна бути взаємною... Хтось чув про допомогу кримськотатарських радикалів українським просвітянам чи будь-якій іншій формальній чи неформальній структурі? А ось тенденції до України від них можна почути часто. Та й не тільки від них. Росіяни докоряють Україні, що та надто «заграє» з кримськими татарами, кримські татари — що вона зовсім не вирішує їхніх проблем. То що тепер повинна робити Україна: заспокоювати росіян, зосередитись на допомозі кримським татарам, чи, може, спочатку подбати про захист самих українців? Останні точно — за жодних обставин — не стануть сепаратистами, але як їм жити на території, яку більшість кримчан ледь не консенсусом вважає де-факто неукраїнською? Хай би хтось спробував сто років тому у Львові заявити, що Відень — це, без сумніву, Австро-Угорщина, а ось Львів — це так, остільки-оскільки... Сумнівно, щоб таких мудрагелів толерувала австрійська влада. І вже точно ніхто не поспішав би здійснювати фінансові «вливання» у таку ненадійну

Ельвіра Аблаєва з синами

галицьку провінцію. Але ж у нинішньому Криму подібне ще й як можливе! Ось сусідню Херсонщину мешканці АРК ще якось відносять до України, а себе (коли йдеться про відверте, неформальне спілкування) чомусь ні. Тоді з чого зародиться конструктив? Може, що, виявлену не лише мною, прикро обставину столиця повинна враховувати в діалозі з кримчанами? Кому саме допомагати, в яких розмірах? Є над чим подумати...

* * *

...Ось такі роздуми були викликані «есеменкою» львів'янина, але коли ми під'їхали до Прудівської школи, я відразу налаштувався на діловий лад. По-перше, ми везли з собою дві книжечки, написані і видані Бекіром Аблаєвим (з допомогою батьків, звичайно), їх ми хотіли показати Василю Григоровичу. До того ж, я понад усе хотів зафіксувати позитивні результати багатолітньої педагогічної діяльності вчителя-україніста. Тож про політику вже не думав. Ми відразу потрапили до випускного 11-го класу, де на той час перебували Вікторія Токмакова, Анастасія Чернова, Гузель Абзаєва, Севіля Караєва, Айше Чандер. Я трохи розповів дівчатам про творчий шлях наймолодшого кримськотатарського письменника Криму, який поки що навчається у сьомому класі. Потім декілька слів сказав батько Бекіра. Далі почалося неформальне

Вчителька української мови Вікторія Антоненко

спілкування, яке дітям подобається найбільше. Я сфотографував учителя з ученицями біля шкільної дошки. Дівчатка тримали в руках книжечки Бекіра, а в руках у Василя Латанського опинилася привезена нами «Кримська світлиця», — там на першій сторінці Бекірове оповідання «Казим, народжений в сорочці». Василь Григорович ще не бачив цього номера, а тому попросив, щоб ми залишили газету для школи. Звичайно, ми відразу ж домовилися про майбутню презентацію книжок Бекіра у масштабі всієї Прудівської школи — одного класу для такої події мало... Я встиг помітити, що дівчатка добре, без найменшого акценту, розмовляють українською. Кримські татарочки розповіли, що в українській мові близько тисячі слів тюркського походження. Це вони почули від Василя Латанського, кримського українського поета і вірного друга кримських татар. Ось як можна викладати свій предмет: з любов'ю до свого, але і з повагою до мови сусіда. Сумніваюся, щоб у довоєнній і «демократичній» Речі Посполитій учитель польської мови міг щось

сказати про мовні запозичення з української. А для сучасної української школи і для українського вчителя така правда є нормою. Тож «страшилки» про жалихливих і підступних українських шовіністів-асиміляторів Криму рішуче відкидає саме життя. Прикрість у іншому: учні поки добре знають мову, але вона після школи, найімовірніше, їм не знадобиться, а тому згодом забудеться...

* * *

На жаль, скоро довелось прощатися з прудівчанами, адже вечір треба було зберегти для розмов з талановитими братами. Дорогою до Нижньогірська Абкерім Аблаєв багато розповідав про себе. Виявилося, що він народився в місті Джума Самаркандської області, закінчив Томський політехнічний інститут. Деякий час працював заступником генерального директора НТО «Приладсервіс», у Криму ж працював заступником директора МП «Берекет», а також заступником директора СП «Насіння Криму». Його дружина Ельвіра має дві вищі освіти: закінчила Самаркандський університет і Економічну академію в Феодосії. Спочатку викладала хімію в школі, а тепер працює в Управлінні праці і соціального захисту населення. Як сказали б у Львові: «Бекіру було в кого вдавнитися...» Звичайно, у таких батьків і сини тягнуться до знань і до культури. Точніше, до культур. Бо тепер юні кримські татари виростають в основному в силісому полі російської культури, трішки (наскільки дозволяє шкільна програма і ЗМІ) ознайомлюються з українською. І вже зовсім непросто їм долучитися до свого рідного, кримськотатарського.

Щоправда, тут вирічує ширість, теплота і неофіційність стосунків. Дідусі й бабусі свою місію виконують непогано — принаймні, Бекір і Надир своїм дідусем пишуться! З ніжністю згадують і бабусю... Що цікаво (цього, на жаль, немає в українській) кримські татари ніколи не діляться на «табори» за мовною ознакою. Хтось знає рідну мову краще, хтось — гірше, але ж протистояння між цими категоріями людей немає! Є взаємоповага, взаємовиручка, постійне «відчуття ліктія». Ось чому кримські татари коли треба збирають мітинги в декілька десятків тисяч чоловік, а українці лише в декілька сотень... На що ж робити ставку українцям — на допомогу Києва? Вона традиційно дуже скромна... На кращих представників своєї культури? Це вже «тепліше!» Ось бачите, Василь Латанський таки «засвітився» на тому нижньогірському стенді, хоч і сам про це не знав. Є купка письменників і поетів, співаків і бардів. Я бачив, з якою увагою Надир і Бекір слухали пісні у виконанні Юлії Качули — і подарував їм диск, який привіз зі Львова. Хтозна — може, юний скрипаль Бекір і юний гітарист Надир колись візьмуть участь у «світличанських» пісенних конкурсах? Тож хай ознайомлюються з творчістю українських бардів Криму. Мене ж хлопці взялися вчити танцювати хайтарму. Не скажу, що це просто, але ж захоплює! Кримськотатарська культура, як і українська, має величезний потенціал. На цьому шляху, їй-Богу, варто працювати не покладаючи рук!

Сергій ЛАЩЕНКО

Мустафа Аріфов

ко не в кожному... Отже, у випадку з Бекіром не обійшлося без певного везіння — є бажання хлопця вчитися, але ж є і вчитель високої кваліфікації! А що, якби батьки Бекіра не змогли зацепитися за Нижньогірськ, а жили в глухому степовому селі? Тоді не було б ні музичної школи, ні секції дзюдо, ні школи журналістики...

* * *

Виходить, що «кузню талантів» опосередковано є і Нижньогірська школа № 2. Адже саме там хлопчик одержує знання про навколишній світ, саме школа значною мірою формує його світогляд. Цікаво було придивитися до оформлення класів і шкільних коридорів. Кидається у вічі належним чином відображена поліетнічність Криму. Є стенди, присвячені російській мові, а є — українській, кримськотатарській. Приємною несподіванкою було те, що на стенді «Перлини Криму» був портрет учителя і поета Василя Латанського. А розділ «Співпраця з пресою» містив інформацію про «Кримську світлицю» і «Джерельце». Отже, знають про нас у Нижньогірську, тягнуться до українського слова! Звичайно, більшість учнів на перервах розмовляють російською. Я не міг не поцікавитися тим, як тепер діти вивчають державну мову, які тут є досягнення і проблеми? Адже колись крим-

Абкерім Аблаєв і Василь Латанський

Володимир ДЕНЩИКОВ:

«Я — ЛИШЕ ІНСТРУМЕНТ У РУКАХ ВСЕВИШНЬОГО...»

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

«У 1970-ті роки макраме було дуже поширеним хобі, — розповідає майстер. — Активно розкуповувався білизняний шнур: усі пледи скатерки, серветки... У мене був дуже хороший учитель, він говорив: «Ніколи нічого не повторюй — вигадуй своє». І тому Володимир в'язав кулони, кольє, сумки, капелюшки. Пізніше почав робити фантазійні картини в техніці макраме-колаж. А одного дня на церковній службі вдивився в ікону Володимирської Божої Матері і спітав себе: «Чому я досі не спробував створити ікону?» У нього виникло бажання показати, що велич святих можна передати і за допомогою простої сірої льняної нитки, не застосовуючи, як інші майстри, коштовності — золото-срібло. Адже льон, за словами В. Денщикова, такий же простий і доступний, як і саме православ'я.

Першу свою ікону із льняної нитки Володимир показав о. Сергію, настоятелю храму-маяка Миколи Чудотворця в с. Малоріченське. Тоді і виникла ідея створити ікону святих Миколая для цього храму і подарувати її на Великдень. Та коли робота вже була близька до завершення і стався той злочасний інсульт. Володимира забрали до лікарні, робота була «паралізована», як і сам автор.

Перше, про що згадав Володимир, коли прийшов до тями, це те, що вдома лежить незавершена ікона Миколи Чудотворця, а Великдень через декілька тижнів. І тоді він, лежачи в лікарні в реанімації під крапельницею, приймає рішення завершити роботу. На його прохання до лікарняної палати дружина, народна артистка України Наталя Малигіна, принесли незавершений виріб і клубок льняних ниток. От так вони разом у лікарні завершили витвір, і на Великдень ікона святих Миколая зайняла своє місце в Малоріченському храмі Миколи Чудотворця.

У це можна не повірити, але факт залишається фактом: під час роботи над іконою пальці паралізованої правої руки починали працювати і, за словами Володимира, «ніби Бог рукою водив». З цього моменту і розпочалась дивовижна історія одужання Володимира Анатолійовича Денщикова. Життя внесло свої корективи, і останніми роками духовне макраме стало для Володимира тим джерелом, що дає йому сили для життя і творчості. Отець Сергій став сімейним духовником родини Денщиків, і в тому, що Володимир реабілітувався, вбачає велике щастя і Божий промисел.

У 2011 році о. Сергій представив разом з Володимиром Анатолійовичем ікони на виставці в Києво-Печерській Лаврі і мав можливість бути присутнім при врученні Блаженнішому Митрополиту Київському і всієї України Володимирі ікони «Святого Благовірного князя Володимира». За словами о. Сергія, отримавши льняну ікону, Митрополит Володимир приклався до неї і сльози з'явилися на очах у Блаженнішого.

У храмі-маяку с. Малоріченське є вже дві ікони Володимира Денщикова — святих Миколая та Казанської Божої Матері. І всі, хто заходить до храму, відразу звертають на них увагу, людей як магнітом тягне до льняних ікон майстра.

Як розповідає настоятель Малоріченського храму-маяка Миколи Чудотворця

отець Сергій, часто Володимир Анатолійович в нього запитував: за що, отче? Як таке сталося, що людина, яка присвятила своє життя служінню театру, народний артист України, досяг у своїй театральній кар'єрі такого, чого багато людей не досягають за все життя, і от в одну мить — страшна хвороба, інсульт. На сцені театру працював ради людей, віддавав їм свою душу. За що така кара? Володимир запитував — за що? А треба питати: «Господи, для чого?» А для того, щоб ми все це бачили! Все це не для покарання, а

гова виставка ікон Володимира Денщикова. На відкритті виставки звучали слова подяки, захоплення, здивування. Появу майстра присутні зустріли оплесками. Міністр культури АРК Альона Плакіда подякувала художнику за неочіпний внесок у розвиток культури Криму та України і, за її словами, «внесок у культуру світову, адже він — єдина людина у світі, яка створює подібні ікони. А такі роботи може створювати тільки людина, яка позначена Богом».

Сергій Цеків, голова постійної комісії з культури ВР АРК, навіть не сподівався, що таке мистецтво існує і що такі вироби може створити людина, яка перенесла інсульт. «Моя перша професія — лікар, і тому я розумію, з якими труднощами Володимир Анатолійовичу довелося зіткнутися після інсульту. Я розумію, наскільки він сильна людина, щоб, подолавши таку хворобу, не просто жити, але й після себе залишити життя. Як майстер він буде жити у своїх витворах, життя Володимира Анатолійовича буде продовжене цими іконами навіки. А завдання влади —

зробити все, щоб ці мистецькі вироби побачили не тільки в Криму чи по всій Україні, але й далеко за межами нашої Батьківщини».

На відкритті виставки до Сімферополя завітав засновник Київського класичного ювелірного дому, кавалер ордена Фаберже Ігор Лобортас, який сказав, що сьогодні аукціони багато уваги приділяють сучасному мистецтву. «Головне, щоб митець не копіював, не тиражував свої роботи тисячами. Мистецтво Володимира Денщикова неможливо скопіювати. Православна віра дала дуже багато образів, і кожна робота Володимира Анатолійовича стає абсолютно унікальною в єдиному екземплярі. Це буде тільки збільшувати і збільшувати її цінність. Ці роботи — це нова віха в історії культури, іконотворчості, навіть нова іконотворча «цивілізація». Ми підтримуємо такі речі, які дають світу розуміння того, хто ми є! Увесь світ добре знає, хто такий Фаберже і що у нього був будинок у Києві і майстерня в Одесі. І коли ми говоримо: Україна — це Фаберже світу, все стає зрозуміло. Те, що я побачив у роботах В. Денщикова, не можна не підтримувати. У нас були такі постаті, як Сікорський, Кандинський, Малевиц, Архипенко. Тому якби мене за кордоном запитали, хто такий В. Денщиків і звідки виток його мистецтва, я б сказав: звертайтеся до Кандинського!»

Роботами Володимира Денщикова вже сьогодні зацікавились до сити відомі колекціонери зарубіжжя. Нещодавно до Києва завітав з Мілана принц Лоренсо Медичі. Він приїхав до України з інших причин, але, за словами Ігоря Лобортаса, коли побачив роботи Володимира Денщикова, то настільки зацікавився цими унікальними льняними іконами, що забажав обов'язково придбати їх для колекції своїх батьків.

Незабаром Київський класичний ювелірний дім планує започаткувати такий виставковий формат, щоб разом з ювелірними виробами експонувались льняні ікони, створені сімферопольським майстром. За словами Ігоря Лобортаса, мистецькі вироби Володимира Денщикова незабаром будуть настільки відомі у світі, що багато людей вирушатимуть у паломницьку культурну подорож до Криму, щоб побувати і доторкнутися до того місця, де це мистецтво народилося і звідки воно поширюється. Це настільки серйозно, що всі кримчани повинні пишатися тим, що живуть поряд з маестро Денщиківим.

Те, що Володимир багато років працював у театрі, допомагає майстру створювати об'єм, глибину, багатоплановість його робіт. Присутніх на виставці вразила об'ємна робота, яка складається з понад 8 мільйонів вузликів.

Храм із льону можна побачити з усіх боків. «Виникла ідея створити формат 4D, щоб можна було поглянути на об'єкт з усіх боків, — каже В. Денщиків. — Сучасне бачення у цій роботі поєднано з суворим дотриманням церковних канонів. Ворота, купол, хрест — усе відповідає православним правилам. В основі храму — три ікони, але побачити їх можна, лише відкривши ворота храму».

Ворота відчиняються, на першому плані — Казанська Божої Матір, а по боках — архангели Михаїл і Гавриїл. Сама робота може демонструватися як у закритому, так і у відкритому варіанті.

Метровий храм із льону стояв на постаменті посеред зали і притягував погляди вражених глядачів. Я запитав у Володимира, що від такої творчої людини, як він, можна чекати в майбутньому? Володимир тільки посміхнувся у відповідь, а потім сказав: «Я не знаю, чи буде 5D, але обов'язково буде щось нове. Адже я працюю завжди і скрізь. Я працюю на кухні, у спальні, в машині. Моя Наталя може прокинутися о 5-й ранку і побачити, що я сиджу на ліжку і вже працюю. Адже Бог дав мені відчуття простору і тому мені не обов'язково робити якісь заміри чи креслення. Я сиджу і вже щось кручу в голові, напевне знаю одне, що все буде за церковними канонами, а от якою буде оправа, які деталі і якою буде робота у фіналі, не знаю. Головне, я ніколи не зупиняюсь, і в цьому мені допомагають дружина Наталя і племінник Данило, саме їх я можу назвати першими і найкращими учнями, які не тільки «фарбу розтирають», але коли треба і плече підставляють. У мене багато друзів, які також мені допомагають у житті. Дуже вдячний, зок-

рема, тобі, Олександр. Ми з тобою не тільки в одному інституті вчилися і потім разом в театрі працювали. Ти і сьогодні не даєш мені «зав'язнути», робиш усе можливе, щоб мої роботи бачили кримчани — глядачі ДТРК «Крим». До речі, багато років тому саме ти зробив перший репортаж про мої ікони у телепрограмі «Рідна хата».

Особлива подяка директору Сімферопольського художнього музею Ларіні Кудряшовій, яка докладає багато зусиль, щоб мої ікони побачили не тільки кримчани, але й глядачі всієї України і близького та далекого зарубіжжя. Вона — мій мистецький янгол-охоронець.

Користуючись нагодою, хочу звернутися до людей, у яких є якісь фізичні вади: не сидіть на місці, рухайтесь, робіть хоч щось, адже кожна людина може зробити користь як для себе, так і для інших, створити якусь красу, навіть якщо у вас на руці працюють лише два пальці.

Інокли дивлюсь на свої роботи і не вірю, що це зробив я. Таке відчуття, що я — лише інструмент у руках Всевишнього...»

На відкритті виставки льняних ікон було багато промов, але мені найбільше запали в душу слова заслуженого художника України Тетяни Шевченко: «Мало сказати, що це унікальні витвори, унікальна техніка, це ще й унікальний майстер, який народжується раз у сто років. Твоє ім'я, Володя, великими літерами вже записано Там. Господь тебе любить, Він тебе оберігає».

Новий 2012 рік для Володимира Анатолійовича Денщикова особливий, йому виповнюється 60 років, тож ця Різдвяна виставка — достойний початок ювілейного року.

Олександр ПОЛЬЧЕНКО
Фото О. Носаненка

(Закінчення. Поч. у № 1-2)

Але, на превеликий жаль, ця ідилія не витримала випробування часом. З різних причин національні класи один за одним стали покидати школу. Першими відійшли татари, потім євреї, а потім і ми — українці... Як ми розуміли, причини цього були не в самій школі, а навколо неї — школа стала заручником певних політиків. А жаль...

І знову довелось шукати приміщення. Але тут нам дуже пощастило — нас прийняли на постійно педагогічний колектив школи № 124. Її директор росіянка (!) Світлана Березкіна з розумінням поставилася до наших проблем, виділила нам три кімнати з підсобним приміщенням. Була навіть невеличка кухня. Ми своїми силами зробили ремонт.

Школа знаходилася в самому центрі столиці, і це нам було дуже зручно. Учні у нас було достатньо, ми запрацювали з новими силами...

Але в 2008 році прийшов новий директор зі своїм антиукраїнським світобаченням, і розпочався новий раунд труднощів...

* * *

Якби ж то лише вони? Стало відчутним похолодання в стосунках і між Російською Федерацією та Україною. В усьому, що робилося українською громадою (у тому числі й нами — учителями недільної школи), стали вишукувати ознаки «зловорожого націоналізму». Заявити про себе як українського патріота стало небезпечно.

Особливо сумно була доля бібліотеки нашого товариства. І почалося це не сьогодні, і не вчора, а ще у 1937 році за особистим наказом Сталіна. Унікальна українська бібліотека в Москві була знищена. Вождь сказав: «Зачем украинцам библиотека, они все понимают и по-русски».

Нашими зусиллями уже в роки горбачовської «перебудови» знову піднялася українська бібліотека. На нашу адресу стали надходити зі всього світу книги — з України, Канади, Австралії, Аргентини... Бібліотека стала культурним центром для всієї Росії, а для нас, учителів, незамінним помічником...

Усе це, думається, налякало керівництво Москви, і в 2010 році наша бібліотека знову «пішла під ніж». Силом, незважаючи на спротив, повантажили на грузовик книги й періодичні видання за двадцять років, і відвезли в невідомому напрямку.

Після звільнення дев'яти співробітників до бібліотеки прийшло нове керівництво і найняті ним люди, які у своїй більшості не знають української мови, дуже далекі від української культури. Більше того, у бібліотеці з'явилися співробітники, які... вселяють приниженість українську культуру, мову і літературу!

Як же гірко у цьому контексті сприймається звернення російського генерала і «губернатора» Московської області Бориса Громова до членів Руху молодих політичних екологів «Местные» у зв'язку з «зачисткою» української бібліотеки: «Друзья! Благодаря вашим стараниям справедливость в очередной раз восторжествовала. «Библиотека украинской литературы» закрыта. «Местные» не зря пикетировали три дня это здание, не зря писали обращение Лужкову... Спасибо всем тем, кто принимал участие в акциях! Теперь в Москве стало еще немного «чище»...

Влада Російської Федерації менш за все зацікавлена в національному вихованні школярів-українців. І це за умови, що в Росії — найбільша у світі українська громада!

Така сама доля українських неділь-

них шкіл і бібліотек по всій Російській Федерації, від Сірого Клину на Далекому Сході до Сургута, Мурманська й Кубані... Про державні українські школи годі й говорити, їх зроду не було... На українську культуру й освіту минулого навчального року Росія не витратила ані копійки. Натомість задоволення освітніх потреб росіян в Україні обійшлося у три мільярди гривень!

* * *

І в цей скрутний час не прихилився до матері-України, не попросив у неї захисту! Особисто мені це стало зрозумілим на V Конгресі українців зарубіжжя...

А тим часом у нашій недільній школі в умовах антиукраїнської істерії все меншало кількість учнів. Ми, звичайно, ще тримаємося, але... Інколи, як накопиться хвиля смутку, мимоволі запитуємо себе: невже ця справа й буде моєю «Лебединою

Разом з нею поїхала і її однокурсниця — Олена Квилінська.

Усе було б добре, якби не стала гнітити дівчат якась нудьга. Вечорами вони стали розмовляти українською мовою, співати українських пісень. Нарешті зрозуміли: то був поклик крові українок, на генетичному рівні зафіксована прадавня мова й культура українського народу!

Так уперше молоді педагоги, виховані в інтернаціональному дусі, де «мой адрес — не дом и не улица, мой адрес — Советский Союз», задумалися над тим, що, окрім однієї шостої кулі червоного кольору на географічній карті, ще є й куточок рідної землі, домівка з її мовою й піснею. То, може, саме там, на Донеччині, і буде їхня цілина?

1986 рік Ольга Олександрівна вже зустріла викладачем музшколи № 4 міста Донецька, де працює й донині.

великий курс з українського фольклору, зокрема фольклору дитячого. Здавалося, що справа зрушила з мертвої точки — струмочок українського фольклору вперто пробивався скрізь товщу русифікаторських на шарувань.

Ось за те, щоб розчистити річище цього струмочка, і взялась Ольга Олександрівна — педагог-музикознавець. Більше того, вона поставила перед собою питання так: про український пісенний фольклор потрібно розповідати донецьким дітям українською мовою!

І знову все довелось робити з «чистого аркуша», бо ні відповідних підручників, ні методичних розробок, ні досвіду не було. Нічого! Усе це потрібно було створювати самій! І з урахуванням особливостей Донецького регіону. Це вам не Львівщина чи Волинь, де малюк ще у колісці купається в багатств

чином — дітям було цікаво, більше того, їм подобались архаїчні мелодії, старовинні дитячі ігри. Та й учителька відкрила для себе фантастичний світ незвіданого, вона ніби припала вустами до джерел історичної пам'яті, наочно уявила собі весь, повний трагічних суперечностей, хід історії України.

Відомо, що прийняття християнства супроводжувалося насильницьким знищенням усього, що нагадувало про «поганські», язичницькі звичаї. Та ще нікому не вдалося знищити у вогні, втопити у воді духовні надбання, що їх створив наш народ — «найфольклорніша» у світі нація! Недаремно ж автор «Слова о полку Ігоревім» — християнин за віросповіданням — назвав русичів «Синами Дажбога».

Свої думки й переконання Ольга Олександрівна намагається прищепити своїм вихованцям. Вона — і в цьому її вчительське щастя — відчуває, як відгукуються їхні серця.

Ось так, крок за кроком, ідучи своєю крем'янистою дорогою, педагог-музикознавець, а слідом за нею, як ті журавлі в небі, тягнуться вервечкою її вихованці — від незнання й невміння до знання й уміння. І таке враження, що її вихованці все це знали, а зараз лише пригадують. Певно, й тут прокидається магічна сила якогось коду, що заклала природа в нашу підсвідомість ще в древні часи?..

5

На думку письменника Михайла Булгакова, «найскладніше питання у світі» ще чекає на свого дослідника. Ми ж доторкнулися до цього лише описово.

Свого часу автор цієї книги ознайомився з цікавими спогадами геолога, публіциста і громадського діяча з Ужгорода Володимира Вітенка. «Пригадую, — розповідає Володимир, — один випадок в Якутії, де довелось мені працювати геологом. Він зворушив мене до глибини душі...

У своїх мандрях тайгою я завжди носив з собою касету з записами українських народних пісень. Вечорами біля вогнища я вмикав портативний магнітофон...

Один із моїх колег по геологічній партії, який народився в Сибіру, ніколи не був в Україні, не знав української мови. Однак почувши пісню на слова Степана Руданського «Повій, вітре, на Україну», сів біля магнітофона і гірко, безутішно, як мала дитина, заплакав. Його серце стискало невимовна туга... Він так і не зміг того вечора пояснити причину своєї поведінки...

Лише пізніше його батьки розповіли синові, що що пісню часто співала його покійна бабуся, переливаючи свою тугу за Україною в пісню... Бабуся її батьки-переселенці дитиною привезли в Сибір ще в дореволюційні часи...»

Ось тоді і зрозумів геолог-росіянин, що то був своєрідний «поклик крові», закладена у підсвідомість його далекими предками-українцями пісенна інформація.

Щось подібне відчувала і Ольга Олександрівна, — героїня нарис «Її цілина» в далекому Оренбурзі, а пізніше — її вихованці в Донецьку. Ознайомившись зі старовинними українськими піснями школярі мимоволі відчували, що вони нібито колись з ними вже зустрічалися.

Як же кожному з нас потрібно плекати цей паросток — код незбагненного, бо то й є євшан-зілля рідної мови.

Де ж того євшану взяти, де його

шукати? Для початку спробуйте, читачу, знайти його у своєму серці...

Павло МАЗУР,

учитель

м. Маріуполь

ЄВШАН-ЗІЛЛЯ РІДНОГО СЛОВА

піснею»? А може, краще в іншому місці пошукати мовне євшан-зілля?.. Але ж чи можна кинути школярів, з якими зріднилася!..

Ось так, з великими труднощами пробивається скрізь товщу московського асфальту перепон і зневаг українська мова у, здавалось б, дружній для нас державі. Куди не глянь — скрізь глухий кут. У Москві немає можливості навіть слухати українське радіо чи дивитися українське телебачення...

Можна лише дивуватися, де беруть сили і творчу наснагу мої колеги — захисники української мови, де джерела їхнього оптимізму. Так, оптимізму! Відчуття далекого батьківщини дуже загартовує людину. Ми, наперекір усьому, віримо в успіх нашої справи, ми — лицарі української мови в екзилі. На наших щитах написано: «Без мови немає нації!»

Ї ЦІЛИНА

Ольга Олександрівна Гатун — моя племінниця — представниця третього покоління нашої династії педагогів.

Уже чверть століття Ольга Олександрівна — єдина серед нас (!) — учити дітей любити й знати рідну музику й спів.

Мені довго доводилося переконувати племінницю в тому, яка цікава й повчальна її вчительська доля, аж поки вона не погодилася стати однією з героїнь цієї книги роздумів і спогадів.

* * *

Жила-була в Донецьку (тоді ще Сталіно) дівчинка Оля. У 1964 році батьки записали її до першого класу російської школи (бо інших шкіл у місті не було). Настав час, і стала Оля жовтеном, потім піонеркою, комсомолкою. Прокинулись у дівчинки музичні здібності. Тому не постало питання, куди йти після школи — у 1973 році Ольга стала студенткою музичного, а згодом студенткою музично-педагогічного інституту, комсомольським ватажком, і після закінчення Інституту не було сумнівів: куди йти працювати? Ну, звичайно ж, на цілину — тогочасну країну комсомольської романтики!

У місті Бузулук, що в Оренбурзькій області, стала Ольга Олександрівна в 1982 році викладачем, а через рік і завучем музичного

Музшкола, як і всі навчальні заклади Донецька, була з російською мовою навчання. «А чому, власне, так?» — не раз запитувала себе племінниця.

А тут настала «перебудова». Розпався Радянський Союз, Україна здобула свою незалежність... Уже можна було не лише вголос ставити подібні запитання, але й самотужки шукати на них відповідь.

Так, крок за кроком, правдивіра російськомовна донецька стала свідомою українкою. А це, крім усього, означало: стелиться їй під ноги крем'яниста дорога...

2

Ось так і визначилася подальша мета і педагогічний сенс життя: відчувати себе українкою, щоб нести дітям слово й мелодію української пісні.

Але не все було так просто. Перше, із чим стикнулася Ольга Олександрівна, — це власне незнання української мови, що було ще в 60-х роках запрограмоване відомими партійними та державними постановами про обов'язковий вивчення в національних республіках рідної мови. Ось так і спрацювала міна сповільненої дії. Довелось розпочати із самої себе: засистати за російсько-українські словники, відповідну науково-методичну літературу, щоб бути не на словах, а на ділі гідною донькою свого народу, — це був перший крок. Другий крок — осмислення програми педагогічних дій на сьогодні і на перспективу. Третій крок — накопичення власного досвіду, опрацювання методик, підготовка відповідної матеріальної бази, четвертий крок — розгорнута, результативна робота з дітьми.

Але як важко давався Ользі Олександрівні кожен цей крок! Здавалось, що все, буквально все було направлено проти неї, її замислу. Українській народній пісні в навчальній програмі чотирирічної музшколи місця не знайшлося, лише в розділі про фольклор був рядочок «Фольклор народів СРСР». І там серед фольклорних надбань казахів, росіян, білорусів було подано аж два (!) приклади з пісенних надбань українського народу. Оце й усе!

Але настав час, коли в середині 90-х років кількість годин ось на цей рядочок програми збільшили вдвічі, потім ще раз... З'явилася реальна можливість формувати не-

дитячого фольклору. У Донецьку сімейна база українського фольклору фактично відсутня! І це не вина, а біда шахтарського краю!

3

Але все це були попередні, підготовчі справи. Головне ж було в іншому: як сприймуть самі учні музшколи таке нововведення, як читання курсу українською мовою?

Ольга Олександрівна добре розуміла, що в умовах Донецька залучення до української мови в наказовому, примусовому порядку викличе активний спротив. Залишався єдиний засіб: зуміти викликати у школярів непідробний інтерес, зробити їх співавторами педагогічного пошуку...

А ще ж були й батьки школярів...

Але годі вагатися, зводити себе

сумнівами, потрібно діяти! Від початку Ольга Олександрівна розповіла своїм вихованцям, чому український фольклор — а це основа пісенної культури — потрібно вивчати, користуючись українською мовою.

Щиріюче зізналася, що й сама ще не опанувала її як слід. Попросила учнів слідкувати за її мовою, виправляти, як буде потреба... Будемо разом опанувати українську мову, яка славиться у світі своєю мелодійністю!

Дозволила тим учням, які її не вивчали або ж погано ще нею володіють, тимчасово відповідати російською...

Цей педагогічний «хід» спрацював напрочуд ефективно. Діти та їхня вчителька вирішили працювати разом, не ховаючи одне від одного своє незнання. Таке в педагогічній практиці трапляється не часто! Одним словом, конфліктних ситуацій з дітьми та їхніми батьками не було!

Більше того, з'явилася нагода розширити змістовні рамки як навчальної теми, так і власної самоосвіти.

4

Роздумуючи над тим, як зробити фольклор привабливішим для школярів, Ольга Олександрівна розпочала поступово ознайомлювати їх з дохристиянською культурою й віровченнями. А вже народна пісня — це зв'язок із тим, що було й що буде. Там, у товщі тисячоліть, — коріння сучасного фольклору.

І це «спрацювало» найкращим

І В КРИМУ...

Яценко Анна Миколаївна, студентка третього курсу факультету систем та засобів масової комунікації Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (м. Дніпропетровськ) — 2 місце;

Петренко Ірина Анатоліївна, студентка четвертого курсу філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (м. Харків) — 3 місце;

Глушко Микола Миколайович, аспірант першого року навчання Національного науково-дослідного інституту українознавства

та всесвітньої історії (м. Київ) — 3 місце; Кривенкова Руслана Юріївна, аспірантка першого року навчання Закарпатського державного університету (м. Ужгород) — 3 місце.

Переможцями Інтернет-олімпіади з українознавства стали:

Бережна Олександра Володимирівна, студентка третього курсу факультету української філології Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського (м. Сімферополь) — 1 місце;

Гула Володимир Дмитрович, магістрант другого року навчання історичного факультету Київського національного університету

імені Тараса Шевченка (м. Київ) — 2 місце; Урбан Міхал, студент третього курсу Ягеллонського університету (м. Краків, Польща) — 3 місце.

Переможцями Інтернет-олімпіади з української мови стали:

Кривенкова Руслана Юріївна, аспірантка першого року навчання Закарпатського державного університету (м. Ужгород) — 1 місце; Пранчук Тетяна Петрівна, аспірантка першого року навчання Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії (м. Київ) — 2 місце;

Яценко Анна Миколаївна, студентка третього курсу факультету систем та засобів масової комунікації Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (м. Дніпропетровськ) — 3 місце;

Бережна Олександра Володимирівна, студентка третього курсу факультету української філології Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського (м. Сімферополь) — 3 місце.

* * *

Роботу Олександри Бережної про вияви етнопонаціональної ідентичності українського в Україні (зокрема, в Криму) та за її межами читайте в найближчих номерах «Світлиці»!

РОЗСТРІЛЯНИЙ САД

ДО 120-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО-САДІВНИКА ТА ОРГАНІЗАТОРА ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКИ, ПРОФЕСОРА ВОЛОДИМИРА СИМИРЕНКА

(Продовження. Поч. у № 47-49, 50-52 за 2011 р., № 1-2)

Особисто академік Микола Вавилов як президент Всесоюзної с/г академії наук всіляко опікувався симиренківським інститутом садівництва у Києві. 14 червня 1930 року під його головуванням в Академії обговорювалося питання про розвиток Всесоюзного інституту південних плодівих і ягідних культур, де з головною доповіддю виступив професор Володимир Смирєнко. Станом на 1930 рік Всесоюзний інститут садівництва у Києві на 50 % фінансувався з союзного бюджету, на 50 – з бюджету України. Враховуючи усадковані від Помологічного розсадника Левка Смирєнка та Мліївської дослідної станції садівництва величезні наукові та методологічні здобутки, Академія наприкінці 1931 року визначила мережу зональних дослідних станцій садівництва, яка методично підпорядковувалася Київському інституту. Професор Володимир Смирєнко зумів переконати керівників Академії у доцільності підпорядкування створених дослідних станцій у Підмосков'ї та ЦЧО Київському інституту. Як уже зазначалося, козловська наукова школа всіляко протидіяла зміцненню Симирєнківського інституту та розширенню його наукової мережі.

Тож наприкінці 1931 року (20-26 грудня) вони вирішили використати трибуну всесоюзної наради з питань асортименту плодівих культур для широкої пропаганди мічуринських сортів та насильницького запровадження їх в промислові насадження всієї країни. На цій нараді професор Володимир Смирєнко та його однодумці набралися мужності і сміливо виступили проти авантюрних намагань козловців монополізувати селекційну науку, загнавши її у велими сумнівні з науково-методичного боку мічуринські шори. Стенограма заключного засідання цієї фатальної для Володимира Смирєнка і всієї української садівничої школи наради зберегла для історії як імена відчайдушних борців за наукову істину, наукову порядність, гідність та чесність, так і імена винуватців подальшої трагедії. Найбільш рішуче і науково аргументовано з мічуринським шарлатанством, невіглаством та волонтаризмом воював професор Володимир Смирєнко. На жаль, серед керівників Академії на цій нараді не було чомусь її президента академіка Миколи Вавилова. Немає сумніву, що вагому аргументацію українського колеги видатний учений неодмінно б підтримав. При обговоренні ухвали наради Володимир Смирєнко сказав так (цитуюмо мовою оригіналу): «Мы заслушали доклады о сортах И. В. Мичурина, а имеем здесь в резолюции прежде всего определенную оценку методов селекционной деятельности. Другими словами, мы вносим в резолюцию часть не на тему доклада. Что касается селекционных методов, то, кроме методов Мичурина, есть и другие методы, которые в настоящее время применяются. В частности, например, холодильники, рентген и многое другое, что в настоящее время признано мировой селекционной наукой за истину. Поэтому, мне кажется, что не следует ка-

саться в данном случае вопроса о методике. Если мы будем касаться вопроса о методике в селекции, тогда нужно на эту тему поставить специальный доклад, и во всяком случае давать такую формулировку, как здесь, нельзя, потому что мы этим отрезаем путь к прогрессу в данном вопросе. Вы знаете, что если методика хороша на данный день или на данный час, то через день она уже может быть устарелой, так как наука движется вперед.

Исходя из этого я считаю, что следовало бы первый параграф в резолюции совершенно упустить, так как он не относится к теме доклада и, по существу, вызывает очень много возражений».

Не менш рішуче Володимир Смирєнко висловився щодо наукової цінності мічуринської селекційної методології: «Основной метод Мичурина — работать с единицей. Основной метод, который я признаю, работать с тысячей. Я с этим методом не согласен, не согласны с ним и ряд других работников. Мы знаем, что по этому поводу есть целый ряд мнений. Иван Владимирович Мичурин считает, что можно вывести путем скрещивания гибриды и что можно путем применения ментора изменить генетическую сущность гибридов. Я в данном случае не верю в это, я полагаю, что это не метод, и такой же точки зрения придерживается бесконечное количество людей, как у нас в Союзе, так и за пределами его.

Нельзя же сегодня без заслушания доклада, без соответствующего обсуждения, без заслушания соответствующих представителей генетики и селекции, среди которых у нас в Союзе есть мировые имена, нельзя же нам, специалистам генетики-селекционерам принимать вопрос без соответствующей оценки. Я считаю, что это совершенно невозможная вещь, потому что здесь есть много спорного, и я вношу конкретное предложение.

Принимая во внимание постановление Советского Правительства и ЦК Партии о развертывании работ в области селекции растениеводства, считать необходимым поручить Всесоюзному Институту Растениеводства на протяжении 1932 года созвать совещание, специально посвященное методике селекционной работы плодово-ягодных растений, которое должно будет подвергнуть подробному обсуждению существующие методы селекционной работы, в том числе и метод Мичурина. Это будет деловая постановка вопроса: созвать соответствующее совещание и дать должную оценку по заслугам». Пропозиція професора Володимира Смирєнка була підтримана більшістю голосів (44 проти 35) і вийшла в офіційну ухвалу. Не підтримала нарада також намагання козловців (Інститут північного плодово-ягідного господарства) поширити мічуринські сорти в усі природно-кліматичні зони країни. Зокрема, Володимир Смирєнко наголосив: «Я, по причини виключительно личного порядка, вынужден был отсутствовать на докладе тов. Широкова по вопросу о мичуринских сортах. Но я потом ознакомился со стенограммой. Из этой стенограммы я увидел, что фактических данных на основании обследований, которые проводил северный Институт по вопросу о районах успешного произрастания тех или иных мичуринских сортов, с приведением соответствующих цифровых показателей, географии распространения и т. д., — не было. По крайней мере, в стенограмме я этого не нашел. Поэтому все те сведения, которые включены в резолюцию по части абсолютной морозостойкости сортов и т. д., я понимаю как сведения, которые сообщаются под ответственность не только докладчика, но и северного Института плодово-ягодного хозяйства».

Якщо врахувати, що зазначена нарада відбулася відповідно до Постанови Союзного Раднаркму та ЦК партії, а проект запропонованої ухвали був узгоджений з найвищими інстанціями, то наслідки наукової принципності, високої моральності та відчайдушної сміливості видатного ученого були передбачувані.

Невдовзі після завершення цієї наради до відповідних інстанцій та «компетентних органів» посипалися доноси та пасквілі образливих прибічників мічуринської методології та захисників мічуринських сортів. Паплюження та погрози набирали такої сили, що вже 21 січня 1932 року Володимир Смирєнко змушений був шукати захисту у президента Академії Миколи Вавилова. У листі до нього він, зокрема, зазначав: «Положение вещей я

понимаю следующим образом:

1. Группа работников Козлова добилась образования Института в Козлове на основании постановления ЦКК. Этим постановлением широко пользуется и везде и всюду ставит вопрос так, что все методы и теории И. В. Мичурина безусловно правильны и не подлежат обсуждению. При каждой возможности они требуют общественного признания этого положения.

2. Все это делается, дабы именем И. В. Мичурина, который действительно имеет большие заслуги, получившие и соответствующую, вполне заслуженную высокую оценку, — оправдать и узаконить все то, что делается в Козловском Институте и все его недостатки. Последнее также выяснилось на Всесоюзном совещании по стандартизации ассортиментов, на котором, наряду с проведением вышеуказанной политики, были представлены слабые и недоброкачественные материалы не только по районированию ассортиментов, но и по сортам, выведенным И. В. Мичуриным.

3. Кроме того, та же группа не может примириться с существованием Института Южного Плодоводства и продолжает проявлять воинствующий империализм в этом отношении.

4. В силу указанных причин, Козловская группа ищет мельчайшего предлога для возможной дискредитации нашего Института и отдельных его работников.

5. Указанная политика козловцев, весьма резко ими выявляемая, встречает естественную реакцию со стороны широких кругов пловодоводов, которые вместе с тем отнюдь не отождествляют имени И. В. Мичурина с действиями группы лиц, излишне широко оперирующих авторитетом этого имени.

6. Надо также иметь в виду, что второй причиной недовольства действиями козловцев со стороны пловодоводов является следующее: благополучное разрешение задач, поставленных партией и правительством в области создания социалистического плодового и ягодного производства, требует дружной и согласованной работы всех хозяйственных и научно-исследовательских учреждений (ВИР, Южный и Северный Институты плодового и ягодного хозяйства), так как ни одно из них изолированно выполнить этих задач не сможет. Политика же козловцев разрушает в настоящее время необходимое единство.

Такое положение вещей должно быть признано ненормальным и необходимо принять меры к изжитию указанных ненормальностей, прежде всего в научно-методологической области. В частности, нельзя же какой-то определенный метод селекции раз и навсегда признать единственным верным и не искать новых путей, не говоря уже вообще о фактической ценности метода».

Як показали подальші події, занепокоєння видатного ученого не було безпідставним. У тогочасній науковій пресі, підпорядкованій тоталітарній владі, невдовзі після московської наради, розпочалося справжнє цькування видатного українського ученого та керованих ним наукових установ. Замовні пасквілі симирєнківських опонентів, яких сам учений називав воєвничими імперіалістами, упродовж 1932 року заповнили сторінки майже всіх союзних видань. Тож звернення професора Володимира Смирєнка за підтримкою до академіка Миколи Вавилова не принесло очікуваних наслідків. Адже сам всевітньо відомий учений та президент Всесоюзної с/г академії наук перебував на той час також у немілості кремлівських можновладців.

Проте морально академік Микола Вавилов все-таки підтримав свого наукового товариша, колегу та однодумця, який першим потрапив під жорна сталінської репресивної машини. 11 березня 1932 року він написав листа Володимирі Смирєнку: «Товарищи из Козлова используют все имя И. В. Мичурина. В писаниях Ивана Владимировича при всех его больших заслугах есть много элементов ненаучности, также, как и Бербанка. Дискутировать эти вопросы можно только в спокойной обстановке при достаточной подготовленности аудитории и судей, что, как Вы знаете, бывает не всегда... Одно дело — большие заслуги Мичурина, ценность выведенных им сортов и ценность Ивана Владимировича самого как труженика, пятьдесят лет упорно и талантливо работающего, а другое дело — научная селекция, научное пловодство. Для Ивана Влади-

Володимир Смирєнко і Кость Лянге, згодом страчений НКВС. 29.06.1931 р.

мировича они вовсе не были обязательны; по существу, его работа была индивидуальным делом, с Институтом же мы спросим науку. И то легкомыслие и, по-видимому, небольшой багаж, который свойственен ряду товарищей в Козлове, найдет объективную оценку в стране, если не сегодня, то завтра».

Але очікуваної об'єктивної оцінки наукового доробку козловців не відбулось. Не відбулось також і визначеного нарадою на 1932 рік широкого наукового обговорення селекційних методів мічуринської школи. Козловці добре розуміли, що у відвертій науковій дискусії перемогти симирєнківців вони не зможуть. Головною їхньою зброєю стали доноси, наклепи та підступність. До цієї справи опоненти Володимира Смирєнка залучили не лише своїх прибічників в Україні, але й в інших дослідних установах країни та Наркомземах України, Російської Федерації й інших союзних республік. Пригадуючи ті часи, сестра Володимира Смирєнка Тетяна Левкіна розповідала мені, що упродовж 1932 року брат жив у постійному очікуванні арешту.

Заарештували професора Володимира Смирєнка півночі 8 січня, у Різдвяні свята, на квартирі у службовому будинку в Китаєві, розташованому неподалік від Інституту. Усю ніч, за спогадами доньки ученого, у помешканні проводився обшук. Енкаведистські опричники безжално спалювали у каміні багатощий рідинний архів, листування, рукописи наукових праць Левка Платоновича та Володимира Левковича. Після обшуку Володимира Левковича ув'язнили і доправили до енкаведистських слідчих. А дружину Марію з двома малолітніми дітьми викинули з будинку на мороз. Майже до самого ранку вони пішки добиралися до помешкання Тетяни Левкіни на Львівській вулиці у самому центрі Києва.

Після арешту Володимира Смирєнка кремлівська влада під схвальні оплески мічуринських ортодоксів розпочала нищення вipleканих ним наукових установ: Всесоюзного інституту південних плодівих і ягідних культур у Києві, Мліївської дослідної станції та зональних станцій по всьому Союзу. На виконання урядових доручень Президії Всесоюзної академії с/г наук ухвалює постанову «Про розсадник ім. Мічуріна та рішення про перетворення плодового радгоспу та його дослідної станції на Центральний інститут плодово-ягідних культур». Зауважимо, що у провінційному містечку Козлові вже існував Інститут північних плодівих і ягідних культур. Але цього мічуринцям виявилось замало. Десятим пунктом цієї постанови приймається рішення про ліквідацію Всесоюзного інституту південних плодівих і ягідних культур у Києві і переведення його до Козлова: «Перевод Института, его научного персонала, инвентаря из Киева в Козлов закончить 15 июля. В Украине должны остаться лишь бывшие сотрудники Млиевской опытной станции, за исключением тех товарищей, которые в настоящее время работают заведующими отделениями и лабораториями Института и которые во всяком случае должны выехать в Козлов».

Петро ВОЛЬВАЧ, академік УЕАН, дійсний член НТШ, заслужений діяч науки і техніки АР Крим, симирєнкознавець

(Закінчення в наступному номері)

Петро Вольвач і Тетяна Смирєнко на відкритті меморіальної дошки професору Володимирі Смирєнку в м. Києві на будинку гімназії, де він навчався. 1996 р.

10 грудня минулого року прогресивна юридична спільнота, а також правозахисники у багатьох країнах світу, в черговий раз нагадали про Загальну Декларацію прав людини та необхідність її суворого дотримання. Вітчизняне законодавство, на жаль, не позбавлене вад, а тому потребує відповідних змін, які б найбільш повно відповідали сучасному стану і рівню розвитку українського суспільства, принципам гуманізму та демократизму, забезпечували надійний захист прав і свобод людини. Особливо характерним у цьому відношенні є Кримінально-процесуальний кодекс України (далі — КПК), з часу набуття чинності якого виповнилося п'ятдесят років.

Подальша розбудова України як правової держави об'єктивно вимагає значних змін кримінально-процесуального законодавства і, в першу чергу, самого Кодексу як основи цього законодавства. Проблема полягає у тому, що логічно-структурна та диспозитивна-змістовна частини чинного КПК за своєю природою є надбанням і спадком права радянської доби. А окремі статті чинного КПК зберегли, якщо не дух, то букву Статуту кримінального судочинства Російської імперії 1864 року. Наприклад, у ч. 2 ст. 118 КПК, де йдеться про слідчі дії (виділено мною — Р. С.), і ст. 293 Статуту — вони змістовно майже тотожні. Або ж ст. 94 КПК, зокрема п. 2, де затримання підозрюваної особи «з полицним» (виділено мною — Р. С.) визнається приводом до порушення кримінальної справи та ст. 371 Статуту, яка визначала «полічне» як речовий доказ у кримінальній справі. Цікаво, що безпосереднє значення цього старослов'янського слова вже втрачено, з нашого мовного вжитку воно випало, але завдяки закону — збереглося.

До чинного КПК за півстоліття регулярно вносилися певні, обгрунтовані та не дуже, зміни, але вітчизняне законодавство потребує не просто косметичного оновлення, а більш глибокого та докорінного реформування. Безпосередніми проблемами реформування вітчизняного кримінально-процесуального законодавства, удосконалення його норм, структури та змісту КПК опікувалися провідні науковці України: М. Бажанов, Ю. Грошевої, В. Зеленецький, М. Михеєнко, О. Михайленко, В. Нор. Окремі проблемні питання та пропозиції щодо їх вирішення висвітлені у працях Є. Коваленко, В. Маляренко, С. Стахівського, Л. Лобойко, Г. Кожевникова, В. Назарова, В. Стратонова та ін.

Доречно згадати, що ухваленню чинного КПК передували певні позитивні політичні та соціальні зміни у радянському суспільстві. Так, були оприлюднені численні факти грубого порушення закону, які мали місце, особливо в роки «культу особи Сталіна». Наприклад, тільки з 1921 до 1954 р. за «контрреволюційні злочини» в СРСР було засуджено 3 777 380 осіб. При цьому із загальної кількості — 2, 9 млн. були засуджені позасудовими органами [1, с. 184-185]. Постає необхідність реформування кримінального і кримінально-процесуального законодавства. Сесія Верховної Ради СРСР 25 грудня 1958 р. затвердила Основи кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік, Основи законодавства про судоустрій Союзу РСР, союзних і автономних республік і Положення про військові трибунали. У подальшому на їхній основі були ухвалені Кримінально-процесуальні кодекси союзних республік. В УРСР, як вказувалося, це було зроблено 28 грудня 1960 р., а КПК набув чинності — з 1 квітня 1961 року.

Ухвалення нового КПК тоді безумовно було прогресивним кроком у справі подальшого розвитку вітчизняного кримінально-процесуального законодавства, демократизації засад кримінального судочинства. Як зазначалося: «...Вперше в історії розвитку радянського права кримінально-процесуальні кодекси союзних республік сформулювали вимоги до органів дізнання,

слідчого, прокурора та суду — виявляти при провадженні у справі причини та умови, що сприяли вчиненню злочину, і вживати заходів до їх усунення... Отримали подальший розвиток положення, спрямовані на розширення участі громадськості у боротьбі зі злочинністю. У ньому знайшло свій прояв нове ставлення до традиційних, історично складених форм залучення громадськості в роботу суду у вигляді інститутів народних засідателів, громадських обвинувачів, громадських захисників. Основи кримінального судочинства і КПК союзних республік суттєво розширили права обвинуваченого і його захисника, допустивши останнього в стадію попереднього розслідування. Були розширені також права потерпілого та інших учасників кримінального процесу» [2, с. 43-44].

Роман САВОНЮК,
доцент, кандидат юридичних наук,
заслужений юрист АР Крим

та дізнання. Введена норма, яка зобов'язує в усіх випадках затримання особи обов'язково повідомити родичів або близьких затриманого. Стало можливим оскаржити рішення слідчого, органу дізнання, прокурора про відмову в порушенні чи закритті кримінальної справи та ін.

Найбільш радикальних змін КПК зазнав у 2001 р. (так звана «Мала судова реформа»), коли на виконання Положень Конституції України до КПК були включені норми, безпосередньо спрямовані на посилення захисту прав і свобод людини (арешт особи, провадження обшуку, вийми в житлі чи іншому володінні особи та ін., які можливо стало здійснювати тільки за рішенням суду). Тоді ж було змінено й назви та введено нові за своєю суттю стадії кримінального судочинства: «Попередній розгляд справи суддею» замість «Віддання до суду». Введено інститути: «Апеля-

ким, наприклад, на нашу думку, є Закон від 14 грудня 2006 р. № 462-V «Про внесення змін до КПК України щодо оскарження постанови про порушення кримінальної справи». Політизованим був і Закон від 21 серпня 2009 р. (№ 1616-VI) про доповнення КПК статтею 53-2 «Обов'язок органу дізнання, слідчого, прокурора і суду під час виборчого процесу».

Законом України від 21 травня 2010 р. № 2286-VI до статті 112 (підслідність), ст.ст. 6, 162, 165-1, 165-2, 227, 349, 382, 383 КПК внесено окремі редакційні зміни. Цим же Законом КПК було доповнено розділом дев'ятим «Видача особи (екстрадиція)» та главою 37 з такою ж назвою. Вказані доповнення були, в першу чергу, необхідними практиками. Разом з тим, окремі норми Закону, на жаль, виписані недостатньо чітко, що має негативні наслідки у справі їх практичного застосування.

На думку провідних вітчизняних науковців, потрібен комплексний науково-обгрунтований підхід до підготовки та ухвалення нового КПК. Замість дерогації (часткової

слідні слідчим прокуратури, законом уже віднесено до підслідності слідчих органів внутрішніх справ. Але ж прокуратура, як і раніше, все ще здійснює досудове розслідування кримінальних справ.

Сформування системи досудового слідства в Україні залежить, на нашу думку, від ухвалення трьох принципових законів, а саме: Кримінально-процесуального кодексу, Закону «Про органи досудового слідства та статус слідчого», а також Закону «Про Державний Департамент досудового розслідування» (інші варіанти: Національне бюро розслідування, Слідчий комітет, Національна служба розслідування України, Антикорупційне бюро). Свого часу начальник Головного слідчого управління МВС писав про те, який КПК потрібен слідчим [5, с. 25-48]. Вбачається, що КПК потрібен не слідчим, а точніше, не тільки слідчим, а й прокурорам, суддям, адвокатам-захисникам, а головне — він потрібен пересічним людям у справі забезпечення надійного захисту їхніх прав і законних інтересів.

У контексті судово-правової реформи з 1996 р. йде робота над черговим проектом КПК України, який уже не один раз зазнавав принципових та радикальних змін (при зміні чергової робочої групи з його підготовки — Р. С.) і не тільки за змістом і формою, а й за своєю філософією. Три роки тому існувало два основних проекти КПК (а точніше — Проект і Концепція), які, крім спільних рис і положень, мали суттєві та принципові розбіжності щодо структури, правових інститутів, ролі та статусу суб'єктів, а також завдань і засад здійснення кримінального судочинства.

Проект, що його було подано свого часу народними депутатами України, навіть пройшов перше читання у Верховній Раді України. Інший, альтернативний, було репрезентовано у вересні 2006 р. у вигляді доктринальних напрямків (тобто Концепція проекту КПК) Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права. Була навіть надія на ухвалення нового КПК, але цього не сталося. Чергові вибори Президента країни, зміна команди, зміна орієнтирів. Разом з тим, за останні роки серйозна та принципова дискусія щодо структури, змісту і основних положень нового проекту вітчизняного КПК відбулася на сторінках провідного вітчизняного юридичного видання [6; 7; 8].

Науковці та юристи-практики за ці роки внесли численні зауваження та пропозиції до тих проектів, що пропонувалися їхніми розробниками. Робоча група завершує, як вказувалося, останні напрацювання над черговим новим, хочеться вірити, останнім проектом, після чого буде ухвалено новий «Кримінально, а краще Карно-процесуальний кодекс України».

Література: 1. Курбатов В.И. Покушения на вождей. Тайны российской истории / В.И. Курбатов. — Москва: Изд-во Эксмо: Ростов н/Д: Наука-Пресс, 2006. — 384 с. 2. Советский уголовный процесс / Под общей ред. М.И. Бажанова и Ю.М. Грошевой. — Киев: «Вища школа», 1993. — 439 с. 3. Михеєнко М.М. Проблеми розвитку кримінального процесу в Україні. Вибрані твори / М.М. Михеєнко. — К., 1999. — 240 с. 4. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: Указ Президента України від 10 травня 2006 р. №361/2006 / Урядовий кур'єр, 2006. — 24 травня. (Орієнтир. — №17). 5. Коляда П.В. Проблеми досудового слідства / П.В. Коляда. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 201 с. 6. Стахівський С. Новий Кримінально-процесуальний кодекс України: хто замовляє музику? / С.М. Стахівський // Право України. — 2008. — №4. — С. 54-58. 7. Лобойко Л.М. Новий Кримінально-процесуальний кодекс України: яку музику виконують його розробники? / Л.М. Лобойко // Право України. — 2008. — №12. — С. 92-97. 8. Савонюк Р. Щодо проектів Кримінально-процесуального кодексу України / Р.Ю. Савонюк. — 2010. — №2. — С. 208-212.

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ:

ЗМІСТОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ (ДО 50-РІЧЧЯ НАБУТТЯ ЧИННОСТІ)

КПК — це законодавчий акт, в якому об'єднано та систематизовано норми, що регулюють правовідносини, які виникають у зв'язку з заявою чи повідомленням про злочин, порушенням кримінальної справи, її досудовим розслідуванням, судовим розглядом та виконанням вироку. Тобто КПК є основним і єдиним законодавчим актом, який визначає процедуру кримінального судочинства в державі. Після здобуття Незалежності в Україні ухвалено цілу низку нових законів. Але цього не відбулося з КПК, з деякими змінами та доповненнями він чинний і сьогодні.

Структурно чинний КПК України складається з Загальної та Особливої частини, а також особливої провадження, має дев'ять розділів (спочатку їх було шість, потім вісім), тридцять вісім глав (спочатку було тридцять чотири), а також статті, частини та пункти. Главу 32-1 — «Перегляд судових рішень Верховним Судом України» внесено до КПК з 7 липня 2010 р. Розділ дев'ятий введено до КПК Законом від 21 травня 2010 р., він містить визначення термінів, а також положення щодо підстав та процедури видачі особи (екстрадиції) іншій державі. Всього ж з часу набуття чинності КПК зазнав багатьох змін і доповнень (станом на грудень 2011 р. — більше ста п'ятдесяти), у вигляді нових редакцій та змістовних змін до статей, глав і навіть розділів. Главу 35 (Спрошене провадження за протокольною формою) було внесено до КПК 24 січня 1967 р., главу 36 — 30 серпня 1971 р., з урахуванням Стандартів ООН і міжнародних норм щодо провадження у кримінальних справах неповнолітніх, т. зв. «Пекинські правила» 1985 р.

Логічно, що більше всього змін і доповнень до КПК було внесено після проголошення Незалежності України. Зокрема, у 1991 р. таких змін і доповнень було внесено дев'ять, у 1992 р. — вісім; у 1993 р. — одинадцять; у 1994 і 2000 рр. — теж по дев'ять; у 2003 р. — сім; у 2009 р. — вісім; у 2010 р. — близько десяти.

Законом України від 15 грудня 1992 р. з КПК було виключено поняття «соціалістичний», назву «УРСР» змінено на «Україна», виключено посилання на Основи кримінального судочинства СРСР і союзне законодавство. Законом від 19 грудня 1992 р. «Про адвокатуру», а потім і законом від 21 червня 2001 р. значно розширено права адвоката у кримінальному судочинстві (ст.ст. 45-48 КПК). Дещо змінено пріоритети завдань кримінального судочинства (ст. 2 КПК). І вперше серед них визначено завдання «охорони прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Посилено процесуальний контроль суду за діями органів досудового слідства

ційне провадження» замість касаційного та «Касаційне провадження» замість наглядового, «Перегляд судових рішень в порядку виключного провадження» — замість «Відновлення справ у зв'язку з нововиявленими обставинами», а у 2010 р. — на «Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами» та ін. Найбільш стабільним чинний КПК був у 1964, 1965, 1968, 1969, 1979 і 1983 роках, коли до нього не було внесено жодних змін і доповнень.

Найчастіше ж зміни стосувалися статей і норм КПК, якими визначалися порядок, підстави та умови взяття під варту; обставини, що виключають провадження у кримінальній справі; роз'яснення значення термінів Кодексу; становище та діяльність органів дізнання; затримання особи за підозрою у вчиненні злочину; підслідність кримінальних справ; оголошення обвинуваченому про закінчення слідства і пред'явлення йому матеріалів справи, а також зміст статей, що визначають порядок відбування покарання та звільнення від покарання.

Найбільш суттєві та кардинальні зміни внесені до норм, які регламентують захист прав і свобод людини (ст.ст. 2, 29, 44, 45, 49, 521-525, 531, 69, 691, 140, 155, 171, 177, 178, 190, 205, 218, 234, 236, 2361, 2365, 2367, 255, 261, 267, 295, 302, 424, 434, 449 КПК), а також визначають повноваження суду та здійснення ним правосуддя (ст.ст. 17, 20, 54-58, 87, 871, 2362, 2366, 2368, 237, 240, 244, 253, 273, 275-275, 281, 182, 3151, 324, ст. 347-379 (апеляційне провадження), ст. 383-4003 (касаційне провадження), ст.ст. 4004-40010 (перегляд судових рішень в порядку виключного провадження), ст.ст. 419, 442, 447 та ін.

Зрозуміло, що зміни та доповнення до будь-якого закону можливі і навіть необхідні у зв'язку зі змінами у державному устрої, інтеграцією вітчизняного законодавства в європейське правове поле. Є очевидним те, що чинний КПК дійсно не відповідає вимогам часу і потребам регулювання сучасних суспільно-правових відносин у кримінально-процесуальній сфері. Разом з тим, незначні редакційні зміни та доповнення до КПК за останні роки свідчать про певну політичну нестабільність, низький рівень та неефективність законотворчого процесу в державі. Іноді до КПК вносилися недостатньо аргументовані норми, без чіткості та ясності. Та-

Шановні читачі «Кримської світлиці»! Сьогодні ми вперше презентуємо вам поетичне слово Любові Проць — поетеси і вчительки із села Дубляни Самбірського району на Львівщині.

Ось що про неї нам розповідає її колишній інститутський навчитель, професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, член Національної спілки письменників України Михайло Шалата.

«Любов Проць народжена у квітні. І ліричний її талант повен свіжості й вибухової сили квітневих бруньок. Вишуканість, емоційність художнього слова, багатство найнесподіваніших, але завжди оправданих асоціацій роблять її творчість привабливою, під усяким оглядом високою силою. Про що б не писала поетеса, в її творі неодмінно пульсує національне, — у темі, в загальному мелосі чи принаймні в якомусь кадансі.

Любов Проць, безперечно, — одна з краших майстринь сучасної української поезії.

Вищу філологічну освіту здобула в Дрогобицькому педагогічному інституті імені Івана Франка.

Літературні вчителі — Іван Франко, Євген Маланчук, Богдан-Ігор Антонич, Іван Гнатюк.

Натхнення черпає в народі, серед рідної природи. Живе й працює у рідних Дублянах, що на Самбірщині.

Учителька, викладає українську мову та літературу.

Видала поетичні збірки: «Дубляни» (1990), «Горобина ніч» (1995), «Срібні ключі» (2001), «Дух евшану» (2002), «Група крові» (2009).

Член Національної спілки письменників України. Лауреат премії імені Василя Симоненка, «Благовіст».

У першому номері газети «Літературна Україна» за 5 січня цього року опубліковано повідомлення Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка. В ньому, зокрема, говориться: «Комітет з Національної премії України імені Тараса Шевченка повідомляє, що на здобуття найвищої національної нагороди України 2012 року надійшло 30 подань. До участі у третьому турі конкурсного відбору на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка шляхом таємного голосування Комітет допустив такі твори...» Далі йде перелік робіт і серед них книжка поезій «Група крові» нашої сьогодишньої гості Любові Проць, висунута Національною спілкою письменників України.

«Кримська світлиця» широко радіє такому повідомленню, ми сердечно підтримуємо кандидатуру Любові Проць, представлену на здобуття нашої найвищої Національної нагороди — премії ім. Т. Шевченка, зичимо їй перемоги. З деякими віршами Любові Проць ви, шановні наші читачі, маєте змогу зараз ознайомитись. Скажемо тільки, що усій творчості і, зокрема, книзі вибраних поезій Любові Проць «Група крові» притаманна розмаїта метафоричність, свіжість і оригінальність художніх образів, глибока думка, своя манера її викладання...

Усе це робить поезію Любові Проць надзвичайно цікавою і привабливою. Її поезія — то неначе чисте джерело, з якого раз поповнивши, хочеться повертатися до нього знову й знову. Поезія Любові Проць зачаровує, відкриває перед читачем щось таке, чого вони раніше не помічали. Таку поезію хочеться читати і перечитувати, запам'ятовувати кожен рядок, кожен строфу, кожен вірш, радіти кожному художньому відкриттю цієї талановитої поетеси від Бога. Такі непересічні таланти з'являються в літературі не часто, а тому їх потрібно шанувати.

Отож, нехай їй, поетесі Любові Проць, щастить на нові творчі здобутки, на їх гідне поцінування, на любов та пошану читачів.

Данило КОНОНЕНКО

ГРУПА КРОВІ

Іваною Гнатюк

Є кров холодна і гаряча,
Є кров швидка і кров ледача, —
Якщо Ти, Господи, еси,
Молю: від рабської спаси!

* * *

Поменшало атлантів. Нижче небо.
Вже птах крилом черкає по землі.
А людям що? Переб'ємось

як-небудь.
Ми немічні. Ми смертні і малі.
Ще небо є. Впаде, ачей, не скоро, —
Ще доволочим свій блаженський вік.
...Німі атланти із німим докором
Зорять на нас із-під важких повік.
У них в очах — їжакуваті стерні
Вчорашніх втраг.

В них літо запеклось.
Ми не читаєм поглядів. Ми смертні,
Імо. Імося. І їмо когось.
Зима у душах. Та така жорстока —
Аж ухопивсь за голову атлант.
Поплямкуючи, ситість вирлоока
Жує безтямно молодий талант.
Шукає пісня, де б заночувати, —
Позамикали наглухо уста.
Все рідше йде Хрещатиком

хрещатий,
Бо не пускають ті, що без хреста,
Вже тиші так багато —

більш не треба.
Її закреслить зойком ранній птах.
Іде криниця,

вкрита клаптем неба, —
Шука дощу у спечених степах.
А ніч! І в пору сонної облуди,
Затерпле розтираючи плече,
Атлант простогне раптом:

— Бідні люди,
Хіба вам спрага груди не пече?
1989

* * *

Життя — омега. Альфа — зеренце.
Буквар той — найдревніший.

Правда, світе?
Землі моєї лагідне лице
З цих починалось

найсвітліших літер.
Слова у нім склали не роки —
Віки поважні з почтом і з роками.
Склали: *хліб*. Писали від руки.
Воно найперше.

Перше після «мами».

А з вістря дзвінко сканнуло:
Дніпро —

І забриніла хвиля солов'їна.
Та впало в подив і саме перо,
Як склалося пісенне: *Україна!*
І вже дощі блакитні між рядків —
Мелодія, далека і чарівна.
Вже душі рве з корінням, рве з віків
Та пісня, що співає Чураївна.
...А потім стало: *кобза і Кобзар,*
Калина і барвіночок хрещатий...
Гортаю найдревніший

той буквар —
Із нього не одному починати.
З ним тихо говорити віч-у-віч,
Себе творить по крихті,

по пилинці.
...Дошів блакитні шлейфи по траві
І золота росинка на травинці.
Це небо... Ця земля...

Цей дивовіт...
Хіба знайдеш у світі щось рідніше?
...А дощ зеленим пише заповіт
Щасливим внукам,
що прийдуть пізніше.

ЧЕБРЕЦЬ І ПІСНЯ

Галера. Ніч. Ні зіроньки на небі.
Лиш душу біль просвічує до дна.
І щось у ній кричить йому,
як лебідь, —
Страшні у парі ніч і чужина.
Як гірко серце мерзне на чужині!
Не раз уже здавалося — кінець.
Та на останній ниточці-хвилині
Його життя врятував чебрець.
Чебрець йому наспівував ночами —
І снилася криниця золота,
І рідна пісня рідними словами
Заговувала спечених уста.

І марилась далека Україна,
І, мож не мож, а, душе,
вскресає! —

Його зміяла пісня солов'їна,
Та, що носив між люди Вересай.
Чебрець і пісня — криниці любові,
Пили діди з них, п'ють тепер сини...
Козак утік вклонитися Дніпрові,
І з ним утік чебрець із чужини.
Усе було: і курені на Січі,
Галери й битви, свити й постолі...
...Хай курить пил історії у вічі,
Щоб душі наші — світлими були!

* * *

Уста легенд затерпли гіркою,
Стежки казок забігли в нікуди.
Не скроплені живлющою водою,

Лежать мої порубані сади.
Заупокійних молитов не треба —
Ще теплі зруби і зола багать.
Як тоскно, Господи!

Не спивши неба,
Сади мої порубані лежать...
А чи устануть?

В чорний біль закутий,
Відтерпне голос рідних солов'їв?..
По краплі: Кодня... Берестечко...
Крути... —
На почорнілі пальчики садів.

**ЧИТАЮЧИ МАЗЕПУ
БОГДАНА ЛЕПКОГО**

...А якщо переможе цар?
Так тоді останеся

спомин боротьби,
свідомість протесту, зерно,
котре не пропадає ніколи.

Б. Лепкий, «Не вбивай»
Загнали сурми. Стрепенулись коні
І гетьманове серце — лиш на мить.
Ще спить Петро.

Любов ПРОЦЬ

ГРУПА КРОВІ

І Меншиков ще спить —
Замкнули сонце їх повіки сонні.
За ними, мов за ґратами, Україна —
Нешасна, недержавна і німа.
Блукати в хашах сумнівів дарма —
Пече московським попелом руїна.
...А може, ненадійний хтось

угледів
Цю тайну тайн, злеяну в очах?
Дух Кочубея в зраді не зачах...
Але пора. Рушаємо до шведів!
— Стій, гетьмане! Химерна і лукава,
Не вам простелить доля

добру путь...
Ту мрію-квітку москалі змінуть,
На вас впаде розпукою Полтава!
Рве хоругви нахабний вітер сходу,
Гарцює слава на чужім коні...
Почув Мазепа. Знічений мені
Він мовив так, не стишуючи ходу:
— То Божа воля. А до Карла — мушу:
Магічне світло гордої мети!
Моя Полтава мусить перейти
Вам через серце і незрячу душу.
І кризь ридання сивої бандури
Проб'ється шлях —

як пам'ять по мені.
І поведуть ваш дух мої пісні
На спалений нескорений Батурин.

* * *

Не можеш збайдужілим кроком
Пройти повз тих,
що йшли навстріч, —
Мурашкою недремне око
З рядка в рядок повзе всю ніч.
Грушевський... Рада...

Дуже «Слава»...
Цілує слух хмільне — «держава»...
А далі страшно зазирнути:
А далі — Крути...

ВЕЛИКДЕНЬ-33

Хрущі над вишнями гудуть.
Хлопці їдять хрущі.
Книга-меморіал «Голод-33», ст. 293

В очах калини — дума невесела.
Ліхтарик слова піднесу до віч —
У чорних рамах — тихі білі села,
Берези — замість поминальних свіч.
І тині... тині... Легіони тіней,
Що хлібця просять. А його нема.
Безумна матір валку перестріне,
Та вимолити крихітку дарма...
Сміється вождь у хаті на портреті
До тих примар,

страшніших від біди.
Сів на порозі спухлий
тридцять третій
Зі жмутиком пісної лободи.

Весна. Великдень. Янголи зчорнілі.
В саду хрущі над вишнями гудуть.
Нема душі у зболеному тілі —
Подибала в небесну каламуть.
Під церквою, що без хрестів

і дзвонів,
У світлий день, що тихо споночів,
Хлоп'ятко кволе на хмільнім осонні
Їсть з кулачка прозорого хрущів.

...В очах калини — дума невесела.
Ліхтарик слова піднесу до віч —
В тернових вінцях — українські села,
І біль наш — замість
поминальних свіч.

СОЛОВЕЦЬКИЙ СНІГ

Упав на Соловки — й посоловів:
Невинна кров тавром пече чоло.
О, скільки українських солов'їв
Свій вічний вирій

в тих снігах знайшло!
* * *

По неділі яблуні вінчалися —
Аж очам боліло з білизни!
У село поволеньки верталися
Легіні з війни — з далечини.

«У Миколи втрата невелика», —
Жіночки шептали по селі.
(Десь правиво загубив музика —
Чи в Криму, чи на чужій землі).
Смерекова скрипка сумувала,
В спомин, мов у купіль, прилягла.
А було — тіль голос подавала,
Як в танку вихрилось півсела.
«Все пройшло, —
зітхнула скрипка нишком, —
Більш не втну весело до вінця...»
І сухим смичком, немов зірнички,
Чисті сльози витерла з лица.

150-ЛІТНІЙ ІВАН ФРАНКО

Ти, брате, любиш Русь,
Як хліб і кусень сала...
Іван Франко

Фанфари гучно трублять.
Ти далі спиш, як спала:
На тронах ті, що люблять
Тебе, як кусень сала.
Пусту снують розмову
Раби гроша й гонору:
У льох запертий знову
Народ, що йшов угору.
Чи ще колись ти рушиш
Волом упертим зранку?..
А чи лише обтрусиш
Від молі вишиванку,
Посупиш брови з болю,
Та не ступнеш ні кроку —
Обернешся в тополю
Край шляху у Європу?..
27 серпня 2006 р., *Нагуєвичі*

* * *

Рушаєм. В безвість. В бездоріжжя.
Десь там — дорога і мета.
І висипається, мов збіжжя,
У ніч тривога золота.
Ми довго йтимем. Зіб'єм ноги.
І там, де й ворог нас не жде,
Над пругом битої дороги
Хтось тихо зіркою зійде.
Чужинські ватриша не зваблять,
Дасть Бог, приб'ємось до коша,
І щоб при нас — шербата шабля
І непошерблена душа.

* * *

Золоте рамено небокраю
Рве пітьма — і світ стає на прю.
Під дашком чиеїс хати скраю
Долі в бурю не перестою.
Хай не буде рубчика сухого
На барвінком виштитій душі.
...Тільки не спіткнись, моя дорого,
Ще нім упадеш на споріші.
* * *

Була Москва тоді ще жовторота,
А Києву й не снився
«старший брат».

...Запізно тих, що прокляті стократ.
Хапнуть за поли Золоті ворота.
Заброди лізти, не питаючи броду.
Сичала зрада покрадьки: стерпи.
...Ген москалем стриножені степи
Йдуть до Дніпра

і п'ють затруту воду.
* * *

Глумимось на рідних чорноземах:
Де ти, воле? Чи іще жива?
...У калини — по піснях-поемах —
Тепла кривця капле з рукава.
Грім у небі чортинхється стиха:
Пропікає блискавка плече.
Унизу Чорнобиль тяжко диха
У затилки заспаних нікчем.
Десь на дні забутих океанів
Українська атлантида спить.

Безголовий клич дурних Іванів,
Ох, чи так далеко долетить...
Пиймо чарку! Хто там зве холуєм?
Україна-ненька — ще жива!
...І, зігнувшись, *преданно* цілуєм
Дулю, що підсунула Москва.

* * *

Девіз епохи: спати й жерти.
І не рятує світ краса...
Святий вогонь самопожертви
Боги забрали в небеса.
Без нього ми — орда безлика
З єдиним прагненням — гребти.
В «гуманітарних» черевиках
Чалапаємо до мети.

До нитки обберуть небавом
Свої й чужі зарубезі.
...І чим там думають, цікаво,
Високі правлячі мужі?

Та не один з них в каламуті
Половить рибку золоту...
Хоч начебто уста розкуті,
Та волю маємо не ту...
Степи перевертні запрудять.
І жаж нашіптує мені:
«Присплять, лукаві, і в огні
Її, окрадену, збудять...»

МІЙ ЧАС

Усе таке ніяке і безлике,
Безмовне, безголове, без'язике.
Пустеля: нікогісничко ніде.
Волаєш в тиші: — Господи, Ти де?..

* * *

Затемнення місяця — серце болить.
Затемнення сонця лишає руйнації.
Та що нам робити, о Боже, коли
Настало суцільне

затемнення нації?..
* * *

Невже задарма
стілки серць горіло...
Іван Франко

Вік спантелених традицій
І гучкоших холуїв...
А де ж ті хлопці, що із криці,
Що їм огонь в очах горів?
Лежать, спресовані, у томі —
І репресовані, і ні...

І, певно, не на небі сьомім
Їх душі — в ці трикляті дні.
Бо чим там тішитися, справді,
Коли «добра не жди» — нема...
І живемо ми не по правді,
А якось так, мов крадькома.
То де ж ви, хлопці, що із криці,
Що вам огонь в очах горів?..
Вік спантелених традицій
І гучкоших холуїв.

«...лежача незалежність»

Микола Казарлицький

Ніби і не дурні, і не лежні,
Та біди наїлися сповна.
Дожились: «лежача» незалежність...
І пече (ох, як пече...) вина.
Що проспали, промітнугували,
Шлях великий в дебрі завели...
Словом, розбираючи завали,
Зремигали волю, як воли.

А тепер дивуємося, брути,
Загубивши (чи й було...) лице:
Та невже судилось вічно бути
На дорозі Божій — камінцем?
Тим самим — дошкульним
і проклятим,
Що до крові натирає п'яти?..
* * *

Ми нині всі — борці своєї
Держави, що позбулась пут.
О де ви, лицарі Ідеї?
...І голос з-під землі:
— Ми тут!

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

То тихим кроком, то галопом,
То під конем, то на коні...
Сльозиться око Конотопом:
Ах, знали ж ми і дні ясні!
Пилиця, Корсунь... Ох, чимало...
Горіли очі молоді.
...Було усе — і враз пропало,
Як сіль на звихреній воді.

* * *

Чи будем вічні недотепа
«На нашій — не своїй» землі?..
Ні Дорошенка, ні Мазепи...
А ми без духу їх — малі...
* * *

Довго серце каралося, босе.
По епохах, як битому шклі.
Лишайми сидять малороси
На покірному ласкавій землі.
Крепом ночі затягнутий обрій, —
Ім же, Боже прости, все одно.
Вигарцьовують хлопці хоробрі
Ліш в підручниках та у кіно.
Мов ні мору тобі, ні Гулагу,
Все забулося, — диво із див, —
Наче нашу казкову одвагу
Хтось у небі дверми прищемив.

Яровий Олександр Степанович народився 24 серпня 1970 року в с. Капустинцях Яготинського району на Київщині. Закінчив з відзнакою філологічний факультет Київського університету ім. Т. Шевченка, аспірантуру. Кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії літератури, компаративістики і літературної критики Інституту філології КНУ ім. Тараса Шевченка. Автор поетичної збірки «Небо в нетрях» (1995), книжок прози «Рік чорного півня» (1996) та «Чекання несподіванки» (1999), численних статей у літературознавчій періодиці. Лауреат премій «Гранослов», видавництва «Смолоскип», імені Василя Симоненка. Член Національної спілки письменників України.

Так протікали дні мого іптегезо...

Благословен був спокій моєї душі.

Михайло Коцюбинський, «Іптегезо»

Десь, колись має прийти заспокоєння. Можливо, коли подзвоню Ларисі — і почую голос хоча б трішки тепліший, ніж останнього скаженого місяця. Чи коли зйду на цей гарячий перон, підходи до якого обквітають гаслами «Мать-Москва, спаси Тавриду». Боже, знову політика. Вона вже не драгує, а викликає вбивчу нудоту... А може, мене заспокоять, причому навично, лише земляні грудки, що торохкатимуть об дошку наді мною... «Безвихідь. Без-ви-хідь» — чітко промовив голос. «Ні, — відказав я. — Безвихідь — уже справді тоді, коли забивають у віко цвяхи. До того все ще можна змінити...»

От і зміною на здоров'я — цією втечею, котра, як і всяка спонтанна втеча, не куди. Вона звідки. Сам шукай кінцевого пункту... Завислий між небом і землею, вирваний з розміреного життя, оточений мовчанкою так званих друзів, з розсміканими нервами (напівфабрикат для психіатра)... зненавиджений — чи роблено, чи по-справжньому — цією жокевською Ларисою... Мені все справжнє. Справжня навіть ця намахана Лариска, яку я вже бачив своєю дружиною. Хоча було б непогано, якби вона всього-на-всього мені наснилася. Примарилася...

Минуло півдня, як я ступив на розжарений до прозорих міражів асфальт перону, ненароком зачепивши в тамбурі худю сумкою провідниці, пропахлу вугіллям і кислим пивом. Кисла провідниці солоно лайнулася в спину — о, хоча б щось відчутно грубе, колюче, справжнє. А так все — сон, плиткий брідотний сон, подібний до калюжок-міражів на вокзальному асфальті... Далі — дорога-змія, що більше пролягала впоперек, аніж уздовж, і все ж примарні калюжки попереду. Будиночок, по-татарськи відвернутий вікнами від вулиці, у двір — в щілині між розколупаним саманом заходять кури... Дорога-змія поглинула половину грошей, а наслідок спочатку був невтішим. Виїшов власник будиночка, пошкріб майку брудними нігтями, питально підняв неприязні очі. «Я до Бориса. Ми домовлялись...» — «Бориса нема, — миролюбніше глипнув мешканець. — На», — і простягнув мені конверта, де лежала записка з адресою й купюра-п'ятдесятка. От справді, як казав мій сусід Арон, «у кожній медалі є дві монети...» — «Боря багатий, йому пофіг», — з усмішкою шестірки мовив чоловічок, заздрісно провівши конверта очима — слід же якось виправдати незрозумілу Борисову доброту до чужинця.

Адреса була — дитячого табору, а вже там, голубе, влаштуйся чи стригти куці, чи підмігати, чи нудьгувати на прохідній — словом, на що не шкода перевести літо... Заступнику директора відверто скази — Борис направив, що я, власне, й сказав. Директор побарабанив кістлявими пальцями по столу, зміряв

мене байдужим поглядом. «До Остаповича», — кинув після хвилини задуми.

Остапович командував табірною групою рятівників на водах і виглядав колоритно-шаблонним хохлом, якому без акторської освіти й практики дозволили б грати в радянських фільмах поліцаїв та беріївських наглядачів. «Хух, нехай тобі, — покосився Остапович на термометр за вікном. — Тридцять п'ять градусів, мамі його будяк. Передають, ще підвищення на днях буде». Подмухав собі

бі мовити, рятувальник». — «Прекрасно, прекрасно! Ми ж робимо, зрештою, спільну справу. Як хочеться забезпечити дітям нормальний відпочинок. Ви ж розумієте — складно все зараз... І Чорнобиль цей проклятий, і сім'ї не завжди благополучні... А малюки наберуться тут сил, відчують казковість і незвичайність життя: чудовий клімат, ігри, розваги, скелі, море, кипариси!.. Люблю я дітей, усім серцем люблю... Розумію, що звучить шаблонно, але... — ліричний педагог, схоже, зготувався проводити мені урок-лекцію. Чи урок на засвоєння нових знань, — ... але — діти справді наше майбутнє, і від того, наскільки ми ці ціннісні стеблінки підтримаємо, залежить...» — «Дозвольте?» —

Олександр ЯРОВИЙ

ХОЛОДНИЙ КРИМ

ОПОВІДАННЯ

за пазуху, запалив «біломорину». Помацав мене за плечі, спитав діловито: «Як у тебе з фізическим розвитком?» — «Сімдесят п'ять кілограмів удар лівою. Правую підіймаю пудову гиру до старазів». — «Харашо, а нащот плавання? Плаваєш трохи лучче сокири?» — «Трохи гірше катера...» — «Годиться, юморіст! Несеш із ларька два крипльки і принят на службу. У мене хлопці шо нада», — відчинив половинку вікна, кинув на кипарисову алею. В глибині за столиком сиділа четвірка рятувальників і, хоч як це дивно, не випивала, а всього тільки грала у доміно. Остапович гордо випростався:

— Ти глянь, шо за реб'ята — не кака собача. Акули! Нізі! Хуйвейбіні!

— Особливо той, в наколках, — погодився я.

— О-о... То Горила. Жора тоїсть. Условно осуджований, но я його взяв під чесне слово. Другого такого плавця не знайдеш на весь Южний берег Крима, — підняв пальця Остапович. — Дивися, з ним не задирайся, сур'йозно кажу. У нас у цьому сезоні ще не случалося случайв потопанія, хи-хи... Шутю це я так.

Притулком була мені постійно затінена комірчина з ліжком, столом і стільцем; втім, ще існувала казенна карафка та надтріснута склянка. Ніхто нікуди мене не викликав, і другого дня я сидів на лавці в кінці кипарисової алеї й розминав цигарку. Повз мене промарширувала колона піонерів. Їх заводив до корпусу сухенький підстаркуватий чоловічок в окулярах, майже дідок. «Загін — стій!» — гукнув якось м'яко, не по-командирськи, але рішуче. Сказав кілька фраз, очевидно напутніх, і дітлахи весело сипнули до входу.

Майже-дідок підійшов до мене, приязно привітався, простягнув ручку: «Андрій Іванович... Ви — педагогічне поповнення, так би мовити?» — «Ні, не доріс. Я, так

біліс я цигарку до рота. — «Прошу, прошу! Хоча це надзвичайно шкідливо. Та я не про те. Вчителі скаржаться — не виплати зарплат і таке інше... А треба ж бути хоч крапельку ентузіастом, романтиком хоч на краплину! Хто примушував Сухомлинського працювати до трьох чотирьох годин ночі над своїми книгами, а о восьмій же, зауважте, на уроки?.. Йому хіба за це доплачували? Отож-то. Не вміє, пробачте, грошвою вимірюється. Я вже фактично пенсіонер, а без дітей — не можу. Добре, мені пора. Радий був познайомитись!» — і швидко пішов, майже побіг до корпусу.

В іншій ситуації цей ентузіазм зворушив би мене. Повірте... Але зараз... Відчуття реальності так і не приходило. Все було сном, причому не надто радісним. (Лариса...) Знов Лариса? Непопадок полетів у пашеку свіжо-пофарбованої урни... Шелесливо кипарисове віття, заочкали чієс каблучки і...

Доріжкою сунула сміттєзбиральна машина. А металеві урни хапав, люто вивертав у розверзнуте гузно машини — хто?.. Горила. На дві ставки він у них, чи шо?

Я безрадісно розглядав цього роззягненого до пояса кінг-конга. Жіноча задниця на правому плечі не була найнеприспосібнішою наколкою його тіла. Крім орнографії, там красувались орли, павуки й русалки. По правді кажучи, такого страшного здорівела стрінеще рідко. Квадратна стрижена голова з випнутою мавп'ячою напівсферою в нижній половині пики майже без шиї сиділа на плечах метровою розмаляху, кулак — завбільшки зо два моїх. Симпатяга...

— Притормози, підар, шоб твою мати! — загарчав Горила і, коли машина миттєво стала, ніби вкопана, з гуркотом швиргонув у неї дві урни сміття. І раптом — невідомо звідки — перед ним виріс худенький Андрій Іванович.

— Я вимагаю: вибачтеся негайно перед дівчиною! За

лайку в її присутності!

Голос майже-дідка тремтів; він показував сухорлявою рукою на власнищо цокотливих каблучків, можливо, якусь вожату (хвостиком біляве волосся), котра намагалася чимскоріше проскочити машину з переляканим шофером і кошмарним Горилою.

— А хулі мені? — вирячив свинцеві баньки здоровило. Та враз змінив тон на миролюбніший: — Ладно, мадам, ізвініте... — Повернувся до рішучого Андрія Івановича: — А таких, як ти, сморчок галімій, я опускав на зоні. Да січас мені не в масть — пользуйся, придурок, твій празник.

Він минав мене, смердячи потом. Майже пройшовши, повернув казан голови:

— Дай бацилу, брат.

Без особливого задоволення простягнув йому пачку. Подивився, як сигарету витягали волохаті товсті пальці з витатуюваними персями, й мені захотілось бловати.

* * *

Годували, роботи не було. Я годинами вилежувався на мулькій ріні пляжу, й мені не хотілося нічого. Термометр у тіні показував п'ятдесят чотири градуси. Веселий

Ні, мені не ближче село, бо нічого рідного я вже в ньому не знайду. Воно випльовує, відригує мене — я й там не свій. Нема мені села... Нема.

А те, що є, — я знаю надто добре, й воно обридло. Сільрада з вицвілим прапором. Танк на облупленому постаменті з двозначним написом: «Воїнам-визволителям від фашистів села Домонтиївки». Самогон, сало, гній, дві газети, які приходять на клуб — районна і центральна. Діалоги, що в них важко брати участь, не пристосувавшись, вражаючі діалоги. «Чий ото воно пішов? Шереперин?» — «Да ні, Штундулин». — «Ото! А я думала — Шереперин». — «Кажу ж тобі, шо Штундулин...» А ця воїстину жлобська Фея — «чжінси», «літра», «фрукта»... Сум. Сум. Сум. І може, справді — безвихідь?.. Я різко встав, пройшовся по камінцях, що пекли підношви. Знайшов мушлю, приклав до вуха. Не шумить у ній ніяке море. Дурнувати вигадки... Море — ось воно, байдуже, однакове, як мільйони років тому. Море не вміститься в мушлі. Не вигадуймо.

Байдужий і безсилий, лезав я в епіцентрі пекла. Мені ні до чого не було діла — як

хотів би». — «А в тому й мудрість світовлаштування, щоб людина аж ніяк не дізналася — є чи нема. І не буде ніколи підтвердження ні віруючим, ні атеїстам (доки вони на землі), що чекає по смерті їхню душу і чи взагалі чекає. Тисячі аргументів за й тисячі — проти. Ті, що пережили клінічну смерть, говорять про бачені ними тунелі зі світлом у кінці й таке інше? У матеріалістів аргумент — це галюцинації конаючого мозку... Підтвердить чи заперечить — тільки смерть, не лякайтеся... І — дурниця, що віруючими стають люди слабкі. Слабкий — атеїст. Він щосили перекоує себе, що помре — й гапчик. Тож йому треба гребти, харлати обома лапищами вітхи життя, можна брехати, красти, наживатися, бо, доки ходиш по землі — доти й твого! Такі — атеїсти, бо просто бояться відповідальності після свого нечесного й нікчемного життя... Їм хочеться, щоб після нього — нічого не було, й вірять у це... Вам нецікаво?» — «Цікаво. Але мене вже морить утрома. Вибачте, піду». — Валя подивилася із сумом дитини, що не змогла переконати дорослого. — «Що ж... на добраніч. Ви дуже сумний. І, що там не кажіть, ви просто все приймаєте надто близько до серця. Мені часом здається — не ображайтеся, будь ласка, — що вам слід було народитися або поетом, або злочинцем...» — «Краще мені було б взагалі не родитися», — понуро відповів я. Але раптом згадав, що завтра побачу дівчатко з песиком. Під прекрасним лазуровим небом, край моря, яке не буде байдужим. І мені захотілося розцілувати цю малознайому переначитану Валю.

* * *

...Того дня я постукав до Валі дуже рано, мабуть, ще опів на шосту. Табір був наводнений міліцією й стурбованими цивільними костюмами. Валентина відчинила двері із сонно-здивованим лицем. Мені не хотілося розтуляти ні очей, ні вуст. Але я переміг себе й видувив:

— Валю, дівчинку, яка гуляла з песиком, вчора ввечері згвалтовано. Вона в лікарні.

— Господи-и! — поплотніла Валю. — Цей виродок... Горила...

— Ні. Цей милий Андрій Іванович. Любитель дітей... Горила застав негідника... він схопив його, ніби kota, і жбурнув з урвища в море — п'ять годин тому. Здається, прибій уже змив його мізки з каміння...

Валя мовчки ридала на моїх грудях, футболка змочка від сліз, а в голові билася дурна думка: «Як у кіно...»

— Це розповів сержант — він курить там у коридорі. А ми, Валю, спимо...

Я спакував сумку, спустився до узбережжя, сів на гарячому валуні. Думок не було, грошей не було. Далі тікати нікуди. Позаду — стіна урвища, поросла рожевим іудиним деревом, попереду — море. Величезне вічне море, не здатне зберегти сліди маленької дівчинки.

...Насувалася ніч, а я все сидів. Слабкодухий у такому випадку виймає пачку цигарок і палить одну за одною. Я не вийняв. Просто не мав курива...

Море мірно рокотало. Світ не існував навколо мене. Благословен був холодний і чорний спокій моєї душі.

Лисень 1997 р.

М. Куйб

ЧЕРЕЗ ЧОРНЕ — ДО ЧЕРВОНОГО

Як на мене, пересічного туриста, Єгипет нині, навіть попри кризу і «арабську весну», спокушає трьома речами: теплим і надзвичайно чистим Червоним морем, арабсько-африканською екзотикою (не бездоганною, звичайно ж) і хрестоматійною фараонською історією. А ще додайте сюди два континенти, декілька пустель, гори. Хіба не повний «джентльменський набір» для істинного мандрівника-відпочивальника? Отож. Тому гріх було не скористатись слушною пропозицією одного із вітчизняних туроператорів щодо відвідин курортної Хургади.

КРАЩЕ ТІЛЬКИ «БІЧ»
...Прямо на трапі нас обдав добряче підігрітий сонцем і пустелею хамсін — поривчастий вітер, що дме у цих краях із кінця березня рівно п'ятдесят днів. Над бетоном аеродрому помітно тремтіло марево; здається, розтануло у ньому майже все на видноколі — ангари для літаків, гірське пасмо десь на краю пустелі і сама Хургада. Майже як у Лесі Українки: «Тепло та ясно... Чи се Єгипет? Так, се Єгипет... синій намет неба високого...»

Хургада — це обліплена більш аніж на десять кілометрів туристичними готелями смуга вздовж пустельного африканського узбережжя Червоного моря. Тільки функціонуючих їх нараховується більше трьохсот. І це на двохсоттисячне місто. А масово тут, у колись закритій мілітаризованій зоні, вони почали з'являтися після Кемп-Девідських угод, нагадаю, укладених рівно тридцять років тому між Єгиптом і Ізраїлем про припинення тривалої війни за «спірний» Синайський півострів.

Утім, у самій Хургаді військова присутність й досі помітна — декілька разів уранішнє небо над курортним містом розривали двигуни реактивних винишувачів єгипетських ВПС. Причому, щоразу вони «намотували» кола парами, а потім кудись щезали. Ймовірно, направлялись на чергування до найбільшого стратегічного об'єкта Південного Єгипту — Асуанської греблі, збудованої колись, як відомо, з допомогою СРСР. Але що тему місцеві гіді намагались оминути стороною, натомість наголошували, що фотографуватись на тлі будь-яких військових об'єктів категорично заборонено. Мовляв, інакше у вас виникнуть серйозні проблеми з туристичною поліцією.

Кидалось також у вічі, що готельна архітектура, паркова атрибутика не «списані» в місті під копірку. Втім, пояснення цьому просте: госпо-

дарі «різношерстої» нерухомості чи то пак інвестори звідусіль — німці, італійці, французи, араби. Тож самі, так би мовити, замовляють музику в бетоні чи ходовому тут монолітному пішанику. Забудова Червономор'я за сприяння тутешньої влади (до слова, єгипетське міністерство туризму розташоване на місці, в Хургаді — авт.) не припиняється й досі. Тож у буквальному сенсі на рівному місці створюються додаткові робочі місця для найбільшої арабської країни.

До речі, наші земляки теж потроху протискуються у цей щільний «інтернаціонал». Принаймні, якщо взяти на віру оповідь нашої випадкової супутниці донецьчанки Наталі. У Хургаді заклопотана пані і відпочивала, і водночас вирішувала бізнесові питання. Власне, вони були вирішені ще пізніше тому — Наталія вклала родинні заощадження у будівництво «з нуля» невеличкого готельного комплексу. А тепер, під завісу туру, жінці лише вручили ключі і всі документи на право власності. Наталія нам широко зізналась, мовляв, цієї інвестиції у докризовий період вистачило б хіба що на придбання двокімнатної квартири у рідному Донецьку. Та головне — кошти з часом окуляються, бо фірма-забудовник гарантувала українці ще й здачу майна в оренду, а власті — звільнення від будь-яких податків на найближчі п'ять років. Ось так — легко і просто.

З усіх готелів, що туляться до моря майже паралельними лініями, народ, безумовно, відає перевагу «біч», тобто, розташованим у пляжній зоні лагун, серед яких чимало штучних. Лагуна — це тихе, обрамлене фініковими пальмами та іншою вічнозеленою рослинністю мілководдя, що підступає ледве не під самі вікна готельних терас. Вода у ньому напрочуд прозора — така, що ледве не під ногами «плутаються» зграйки різнокольорових рибок. Певно, їм дуже

комфортно, позаяк готельні стоки навіть після очищення, виявляється, не зливаються прямо в море, чим грішать, скажімо, на нашому милому кримському Південнобережжі, а щоразу автоцистернами вивозяться подалі у пустелю.

Однак на пляжах ми особливо не відлежувались — для цього є рідне Чорне море. Тільки перед захоплюючими морськими прогулянками, скажімо, до Ель-Гуни, «єгипетської Венеції», чи Райського острова (звичайно ж, із дайвінгом), де білий пісок і незаймані коралові рифи, встояти не змогли. Іще були екстримні джип-сафари з гостюванням у бедуїнів. А от окрасою всієї восьмиденної програми стала все ж автобусна екскурсія до Луксора.

ТАМ, ДЕ СТОЯЛИ ФІВИ
Життя єгиптян, звісно ж, вирвало і досі вирве навколо Нілу. Цю відому з шкільного підручника історії, здається, 5-го класу істину годі збагнути, не відвадивши герлин Південного Єгипту, до яких належить і Луксор. Ріка (так нарекли Ніл древні греки — авт.) ділить його майже навпіл. Мільйонне місто, легендарні Фіви, що упродовж багатьох століть були столицею потужної Єгипетської імперії, оспівані Гомером у його знаменитій «Ілліаді». Сьогодні ж це фактично велике село — більшість його жителів займаються примітивним вирощуванням усього, що цілорічно дозріває у благодатній нільській долині.

Туристів же манить у Луксорі передовсім грандіозний храм Амон-Ра (душі бога Сонця — авт.), найбільший у тридцять гектарів. Якщо зробити екскурс у давню історію, то його, починаючи з XV сторіччя до н. е., зводили, прикрашали аж три фараони — Аменофіс II, Тутмос III і Рамзес II. При цьому інколи зумисно не залишали на камені письмових й ілюстрованих свідчень про військові перемоги походу своїх знаних попередників.

До сусіднього, не менш відомого Карнакського храму, ми потрапили через довгу алею з рядом сфінксів з баранячими головами. Ці два храми разом з обступаючими з усіх боків руїнами, святилищами богів і богинь, священним озером для нічних обрядів становлять єдиний комплекс. Його територія чималенька, либонь, не менше одного кілометра в довжину і ширину.

Очі розбігались від побаченого, а голова не встигала «переварювати» все, що завчено говорив ламаною російською наш гід Саїд. Вишло якось галопом по европах, не кажучи вже про зміст. Хоча і цього було достатньо, щоб просяклись атмосферою тих прадавніх часів. Адже ми блукали не поміж якоїсь там стилізації, а між усім стовідсотково автентичним — обелісками і колонами з викарбуваними геть до самого верху мініатюрами та ієрогліфами, монументальними пілонами з барельєфами, височенними статуями фараонів і доволі мініатюрними — їхніх дружин, дітей, а ще богів в образах характерної для тодішнього Єгипту живності.

Увесь же «кайф» від споглядання величі і розмаху фараонського життя дещо обірвав солдат-охоронець у чорній суконній уніформі і з «калашом» наперевіс. Він наче зумисно чекав, коли ми зблукемо у кам'яних джунглях храмового комплексу. Щоб потім ледве не приперти до стіни своєю настійливою пропозицією сфотографуватись. Вибору у нас не залишалось, враховуючи залізу «аргументацію» вояка. А відцепився він від нас остаточно, коли нарешті отримав бажаний «бакшиш», тобто «відкупний» один фунт. Певно, у такий спосіб боєць просто заробляв «на морозиво».

У ДОЛИНИ ЦАРІВ І ЦАРИЦЬ

Далі на «раритетному» катерку нашу туристичну групу переправили на західний берег Нілу. Аби ми змогли простежити, як завершувалась земний шлях володарів древнього Єгипту і починався потойбічний. У заупокійному храмі, такому, як, скажімо, в Мединет-Абу поблизу Долини царів, де ми теж побували, відбувався ритуал прощання рідні з покійним фараоном, підготовка його тіла до бальзамування і, власне, саме бальзамування. Завершувалась ж «технологічний процес» поховання мумії неподалік, у вирубаних в скелях Аравійських гір колодязях (сама поховальна галерея знаходилась на дні такого колодязя — авт.). Утаємниченість церемонії все одно, виявляється, не вберігала багаті гробниці від систематичних пограбувань. Тому релігійні і віддані фараону люди, аби збити з пантелику

метикуватих копаців, потайки переносили оздоблені коштовностями саркофаги із однієї гробниці в іншу. Завдяки цьому, вважають нинішні історики, й уціліла знаменита гробниця юного фараона Тутанхамона, на яку, як відомо, англійська експедиція Говарда Картера потрапила у горах тільки у 1922 році.

Цікаво, що нащадки тих «чорних археологів» досі мешкають по сусідству у тому ж селі Гурнах. І так само живуть з того, що розкопають і знайдуть у навколишніх долинах і ущелинах, по секрету повідомив наш говіркий Саїд.

А по дорозі у Долину царів (дружин фараонів та їхніх малолітніх дітей ховали в окремому місці — авт.), на зупинці біля «Колосів Мемнона», Саїд розповів свою чергову легенду. Колоси — це дві гігантські напівзруйновані фігури, що зображують фараонів, які сидять на троні. Щоразу на світанку скульптури затягують протяжний «спів». Про ці їхні здібності давньогрецькі поети склали красиву легенду. У ній йдеться про містичного Мемнона, сина Аврори і Тіфони — царя Єгипту й Ефіопії. У бою під Троєю юнак вбив мстивий Ахілл. Згорьована Аврора попросила всемогутнього Юпітера воскресити сина, бодай на мить. Відтоді, коли Аврора pestить сонячними променями свого сина, той відповідає їй тужливим стоном...

Василь САДОВСЬКИЙ
На фото: «єгипетська Венеція» Ель-Гуна; у Карнакському храмі

Фото автора

Лєся УКРАЇНКА

СФІНКС

Колись давно, під сонцем полудневим,
Серед мовчазної розлогої пустині
І розпачливо-мертвого простору
В душі раба, що зріс в тяжкій неволі,
Вродилась мрія і запанувала
Над ним, своїм творцем, потужно й міцно,
Міцніш від влади сильних фараонів.
І наказала мрії взяти камінь
З гарячих скель лівійської пустині
І з нього витесать дивну подоби
На вічну загадку вікам потомним.
І став тесати раб гарячий камінь,
І все було палким в годину творчу:
І небо, і земля, і камінь, і різець,
І серце майстра; мов гарячий присок,
Летіли з-під різця уламки дрібні.
І згодом на розпеченім піску
З'явився твір, немов жива потвора:
Ліниве тіло лева простяглося,

Мов спекою пригнічене в полудне,
Та загадкова людська голова
Здіймалась гордо і дивилась просто
Камінним поглядом поперед себе,
А на устах був усміх зловорожий.
Той погляд і той усміх був страшніший,
Аніж убійче сонце у пустині.
І та потвора стала в людях богом,
Їй будували простори храми
З важкими колонадами; а барки,
Убрані лотосом, несли їй жертви.
Легенди почали складати про неї,
Закрашені у густу барву крові;
Співали їй свої пісні поети,
А вчені будували піраміди
З книжок, що мали загадку вгадати
Очей таємних і ворожих уст.
Там списані були усі імення
Тої потвори: Сонце, Правда, Доля,
Життя, Кохання і багато інших.
Та краще всіх пристало слово: Сфінкс —
Воно таємне, як сама потвора.

24.07.1900

ДЖЕРЕЛЬЦЕ

ДИТЯЧА ТАБЕЛА В "КРИМСЬКІЙ СВІТЛИЦІ"

УВАГА: КОНКУРС!

«МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...»

До 13-річчя кримської дитячої газети «Джерельце» під Шевченковим гаслом «Мені тринадцятий минало...» оголошується **творчий конкурс серед юних читачів** — школярів Криму і всієї України. Надсилайте на адресу редакції (звичайною або електронною поштою) ваші літературні, поетичні, публіцистичні твори — на будь-які теми, які могли б бути надрукованими в дитячій газеті. Компетентне журі, яке очолює незмінний шеф-редактор «Джерельця» Данило Андрійович Кононенко, оцінить і відбере кращі творчі доробки, автори яких отримають шанс вибороти суперприз та інші нагороди!

Крім творчих завдань, будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось одне з них:

— КОЛИ ВИЙШОВ ПЕРШИЙ НОМЕР «ДЖЕРЕЛЬЦЯ»?

— ХТО, НА ВАШУ ДУМКУ, НАДАВ ДЛЯ ПЕРЕМОЖЦЯ КОНКУРСУ У «ДЖЕРЕЛЬЦІ» ЦЕЙ ГОЛОВНИЙ ПРИЗ — ВЕЛОСИПЕД?

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

Юні сімферопольці Богдан і Максим завітали до редакції перевірити, чи велосипед — справжній. Переконалися: приз — на повному ходу!

НА КОНКУРС

НЕЗЛАМНИЙ

Мокрий до нитки, знесилений і голодний, він пробрався між темно-зеленим листям очерету. Страх і відчай все глибше закрадалися у його душу. Він не знав, що робити і куди йти, а до цього всього додався ще й нестерпний голод. Проте не здавався і зі всіх сил пробрався з темних чагарників на світло. Хотів ще хоч раз побачити яскраве проміння сонця і час від часу згадував ту мить, коли його хотіли позбутися.

У цей час із риболовлі поверталися діти. Побачивши знесиленого котика, вони підібрали маленький клубочок і принесли додому. Але батьки не зраділи цій знахідці і заборонили залишити kota у будинку.

Довго вмовляли їх діти, але ті були непохитні. Увечері хлопці віднесли кошения до сільського магазину, залишивши в картонній коробці з-під печива.

— А раптом хтось візьме бідолаху? — подумали вони. Щодня навідувалися діти до маленького. Підгодували його по черзі: хто приносив булочку, хто молоко, хто шось інше.

Так під сходами магазину котик прожив два місяці. Він підріс, став міцніший, розумніший, хитріший. Удень сидів біля магазину, чекаючи шкільну дітвору, адже його неодмінно пригощали чимось смачненьким, а вночі виходив полювати або ж засинав під світлом зоряного неба.

Одного ранку, виглядаючи дітей, котик помітив

відчинені дверцята автомобіля. Звідти доносився аромат копченої риби. Злакомившись на шматочок поживи, вусатий ускочив у коробку з харчами. Бешкетник навіть не помітив, коли водій сів за кермо і виїхав у бік іншого села.

А вдома чоловік, нічого не підозрюючи, узяв коробку з рибою і поніс до будинку. Як же він здивувався, коли на нього стрибнуло розлючене кошения. Воно дряпалося і нявчало. Чоловік узяв його на руки і зауважив, що воно дуже легеньке, неначе пух.

Незабаром повернулися діти господаря. Як же вони зраділи новому мешканцю їхньої оселі!

— Яку ж кличку ми йому придумаємо? — запитав батько.

— А може, Пушок? — вигукнув старший син Максим.

— Дуже влучно, він такий пухнастий, — погодився Дмитрик.

Котик ріс як на дріжджах. Був дуже активний і допитливий. Без нього не уявляли життя всі мешканці оселі. Пушкові припала до душі його нова родина, а особливо смачні частування.

Через декілька тижнів котика було просто не впізнати. Він виріс, навчився хороших манер, був ситим і задоволеним своїм життям.

Але згадав про важке дитинство залишилась. Кожного разу, коли Пушок бачив велику кількість води, він тряс своєю лапкою на знак відрази і страху.

Катерина ВЕРНЮК,
учениця 8 класу Одеської ЗОШ І-ІІІ ст. № 1

ОДА ВЕЛОСИПЕДУ

Квітнуть літні акварелі.
Здрастуй, літечко! Привіт!
Я щолітечка на «велі»
Об'їжджаю цілий світ.
Ну а світ мій — луг і поле,
І Дніпро, і зелен-гай.
Ти подовше в мене, доле,
Це добро не забирай.
Я б побув і в іншому світі,
Легше б з візами у нас.
Я б проскочив на Гаїті,
Я б добрався в Гондурас...
Хліба в путь візьму окрайчик,
Підкріплюсь ним на зорі
Там, де зайчик-побігайчик
І лисичка при норі.
Шурхотять щось велюшини
Біля гречки, конюшини
Й не спиняються ніяк.
Не боюсь в куцах шипшини
Заблудитись без причини:
В небі жайвір — як маяк.
Мчить стежина, де ожина.
«Велік» справний, на мазі.
Пролітає повз ліщину,
Зупиняється в лозі...
Автовласники в законі
І великі, і малі,
Розпрягайте, хлопці, коні
«Мерседеси»-«Жигулі»
Та проїдьтеся на «велі» —
Зразу ж станете веселі.
Вік просидите на троні
Й не побачите землі!

Іван ДРОБНИЙ

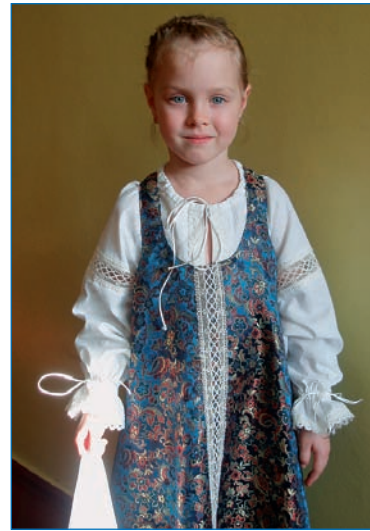
Закликаємо конкурсантів також присвятити свої твори головному призу нашого конкурсу — велосипеду!

ВИТАЄМО!

Дороге «Джерельце»! Хотимо привітати в січні з днем народження Осадченко Світлану. В свої 6 років вона вже є переможцем конкурсу «Ми діти твої, Україно!» в номінації «Художнє читання» як учениця театральної студії «Світланок» (керівник Алла Петрова). Крім цього, вона є фіналісткою міського конкурсу «Ассоль» — як солістка фольклорного ансамблю «Радонія».

Але зараз, перш за все, вона мріє і готується стати першокласницею НВК «Українська школа-гімназія». Бажаємо їй творчого натхнення, яскравих образів на сцені та успіхів у навчанні.

Друзі, керівники, батьки

НЕ СТРІЛЯЙТЕ В ЧАЙОК!

Чайка — благородна птаха, але, на диво, поживу собі шукає на смітниках, звалищах. Певно, ви всі не раз помічали, що чайки стали літати вище над землею. Раніше над Сімферополем вони горнулише до дахів будинків, а тепер їх стало ледве видно. У чому річ?

Та в людах! Раніше на дахи висотних будинків чуйні люди виносили рибу, хліб, щоб підгодувати птахів. Але зараз, на жаль, ніхто так не робить. На дахах замість добрих людей часто з'являються так звані «мисливці» з пневматичною зброєю чи з петардами. Вони стріляють по птахам. Чайки бояться цих бешкетників і піднімаються вище, щоб їх не дістала куля. А коли петарда вибухає посеред зграї чайок, уявляєте самі, що тоді буває.

Я бачив двох поранених чайок.

Одна лежала біля будинку, її груди були прострелені. Інший вибухом петарди відтяло лапку. Куди ми, люди, котимося, що ж ми робимо?

Останнім часом постріли з пневматичної зброї на дахах будинків почастилися. До землі падають мертві чайки. Серце обливається кров'ю, коли стикається з випадками бездушності. Хочеться таким «мисливцям» сказати: уявіть себе на місці птахів... Адже так дійдемо до того, що скоро, не дай Боже, на дахах будуть встановлювати потужнішу зброю — зенітки чи гармати...

Але ж ми знаємо давнє прислів'я, що по горобцях (і чайках!) з гармати не стріляють! За таке бешкетування руки відрубати мало...

В Європі за такі «розваги» садять до в'язниці, а у нас... У нас, на жаль, все сходить з рук. Закони є, а моралі нема. На жаль, для чайок це Se la vi. Це — кінець. Слово і діло — за охоронцями природи. Але що

вони зроблять проти цих нелюдів? Так і хочеться гукнути: «Люди, не стріляйте в чайок!» Та хто тебе почує? А почути повинні всі. Адже ще не перевелися справжні захисники природи. Вони роблять усе можливе, щоб популяція чайок збільшувалась. І це вселяє надію. Птахів треба не стріляти, а оберігати. Вони — санітари природи. Не стріляйте в чайок!

Данило КОНОНЕНКО,
учень 5-го «а» класу української школи-гімназії м. Сімферополя

P. S. Щоб уникнути зайвих запитань, повідомляємо, що у одного з найактивніших (от що значить — гени!) авторів «Джерельця» Данила Кононенка велосипед уже є, а долучається він до конкурсу як незалежний дитячий консультант свого дідуся — Данила Андрійовича Кононенка-старшого і виключно із літературно-спортивного інтересу.

«Шановні світличани! У році новому хай сповниться все, Про що би не мріяло серце! Різдво хай натхнення та радість несе, Удача нехай посміхнеться! Вітаю «Кримську світлицю» з юнацьким віком — 17-річчям!

Багаторічна передплатниця і шанувальниця часопису Ольга Керда 1 січня 2010 р.»

2010-й рік — це не помилка! Справді, цьому вітальному листу від нашої вірної читачки і авторки Ольги Михайлівни Керди з м. Миколаєва Львівської області — рівно два роки. Ми знайшли його, коли відчинили минулого літа майже рік до того опечатану редакцію. Знайшовся і новорічний подарунок — пакунок з книгами «Комуністичний капіталізм», які авторка, пані Ольга Керда, попросила розповсюдити серед читачів. У книзі описані найважливіші політичні й суспільні події в Україні за останні роки. Подані вони своєрідно — через участь самої авторки в житті громади й країни, через її активне листування з владою, виступи, газетні публікації. (Ще кілька екземплярів «Комуністичного капіталізму» залишилися в редакції, тож заходьте у гості!)

А ще ми вдячні Ользі Михайлівні за те, що вона цим своїм листом з минулого нагадала і воскресила наш «Світличний» конкурс на визначення кращих українських виконавців. Два роки пролежали її відповіді на наш конкурсний заклик, і ось тепер, як зернинка, проросли на газетній шпальті. Сердечно дякуємо Ользі Михайлівні за вітання й дарунки і запрошуємо усіх читачів взяти з неї приклад і долучитися до конкурсу!

Шаную і поважаю сміливість часопису «Кримська світлиця» в усіх починаннях нашого земного життя. Охоче приєднуюсь до визначення двадцяти найкращих виконавців нашого українського музичного мистецтва всіх жанрів: оперного, народного, естрадного та інших.

Однак, переживаю, що могу образити багатьох оригінальних виконавців, — артистів, співаків, — не назвавши їх у своєму списку-переліку. Тому задалегідь прошу вибачення, бо нашого цвіту по всьому світу було, є і буде. А таланти — з усіх регіонів України!

Бажано з мого боку було б у хронологічному порядку перерахувати цих шляхетних, талановитих виконавців. Але не знаю чітко їхніх років народження, тому вибачте!

1. Соломія КРУШЕЛЬНИЦЬКА (25 вересня 1872 р. — 16 листопада 1952 р.) — оперна і камерна співачка, чудово виконувала українські народні пісні. Це окраса нашого музичного мистецтва.

Дуже чітко, розсудливо і розумно про її життєво-творчий шлях описав тижневик «Кримська світлиця» у № 45 за 6 листопада 2009 року. Пригадую, тому стисло опишу і свої дитячі враження про цю виняткову постать.

Ми — дітлахи, учні молодших класів, бігали до Львівської консерваторії два-три рази на тиждень, щоб послухати справжню музику, яка доносилася з усіх класів у виконанні студентів цього ВНЗ. Часто зі свого класу виходила Соломія Амвросіївна з паличкою, підходила до нас і ніжно з усмішкою розпитувала про мету нашого приходу. Коли ми разом (як зазвичай дітлахи) розповідали їй, то вона радісно гладила нас по голівці, хвалила і пророчила нам професію музикантів. Але ми бачили смуток на її обличчі та очі, повні сліз. Лише у дорослому віці ми зрозуміли, що наш зовнішній вигляд дуже її засмучував. Дивлячись на нас, дітей у полатаній одязині (хоч і чистій та охайній), на сандалі, більші від наших ніг на 2-3 розміри, на нашій худенькій, змарнілій обличчя — наша українська світова співачка зірка, повернувшись до вікна, оплакувала нас, наш край, героїчний, талановитий, здібний народ, який завжди бідував через свою роз'єднаність. Але пожаліться, розділити свої думки, надії, плани не було з ким, бо тоді, у 1952 році, було все суспільство нашіповане «стукачами», «донощиками». Часи були жахливі, особливо на Західній Україні.

16 листопада 1952 року перестало битися серце великої патріотки. Похорон відбувся 19 листопада (на третій день, як проповідує християнська релігія). Тіло артистки лежало у Будинку вчителя по вулиці Коперника. В день похорон падав мокрий сніг, під ногами було мокро і слизько. Але ніщо нікому не

завадило провести в останню путь професора Львівської консерваторії. Здавалося, що весь Львів і вся Львівщина вийшли попрощатися із Соломією Амвросіївною.

Людський потік був безконечним до Личаківського цвинтаря. Море живих квітів, вінків і у скорботі весь Львів. Нам, дітям, і всім присутнім на похороні не вірилося, що вже не буде з нами цієї знаменитої постаті. Сумні обличчя львів'ян та всієї Львівщини, прощальні слова, виголошені керівництвом Львова і консерваторії, лишили у наших серцях глибокий слід туги, скорботи і болю на все життя. Сьогодні радіємо, що Львівський опе-

6. Анатолій СОЛОВ'ЯНЕНКО (1932-1999 рр.), донецчанин, оперний співак, ліричний тенор, лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка. Неповторний виконавець українських народних пісень, шанувальник всього прекрасного мистецтва.

7. Дмитро ГНАТЮК — своєрідний і неповторний виконавець естрадної та народної музики, особливо пісень Олександра Білаша, яким дав дорогу у світ. Зараз ці пісні, мабуть, співає вся планета.

8. Василь ЗІНКЕВИЧ — Герой України, голос, посланий Всевишнім, манера виконання репертуару — бездоганна. Нехай доля, Божа

14. Олег МАРЦИНКІВСЬКИЙ — полтавчанин; творчо зростав у Тернополі, ангельський тенор, якому під силу оперна, естрадна і народна творчість; репертуар його надзвичайно різноманітний. Слухаєш Олега і душа радіє за українців та Україну. Нехай щастить йому в усьому!

15. Іван МАЦЯЛКО — на жаль, його вже немає серед нас. Неперевершений виконавець стрілецьких і повстанських пісень у гурті «Соколи».

16. Марія ШАЛАЙКЕВИЧ — гурт «Соколи», соратниця і однодумець Івана Мацялка. Своєрідний її діапазон і тембр голосу, чітка дикція, найрізноманітніший репертуар славить її. Галичанка, вчилася у Дрогобичі та Львові, тому відчуває добре регіональний стиль виконання, особливо повстанські та стрілецькі пісні.

17. Михайло БРУНСЬКИЙ — рідкісний, надзвичайно оригінальний голос у цього молодого українця. Це — Божественний дар, а виконання сердечне, душевне. Слухаєш і поринаєш у піднебесся. Наймолодший із виконавців сучасності. Допомогає йому наш чудовий поет-пісняр Вадим Крищенко.

18. Анатолій МОКРЕНКО — український оперний співак, виконавець багатьох оперних партій, різноманітних композиторів світу. Великий патріот України, до речі, публікувався і в «Кримській світлиці». Талант від Всевишнього.

19. Євгенія МІРОШНИЧЕНКО (1932-2009 рр.) — лірико-колоратурне сопрано; кавалер ордена Ярослава Мудрого, Герой України, професор, викладач Київської музичної академії ім. П. Чайковського. Навчала і виховувала десятки і сотні юних солістів-виконавців.

20. Микола СВИДУК — одесит. Своєрідна манера виконання побутово-саркастичного репертуару. Всім відомо, що тільки в Одесі жарти найдотепніші, влучні на всі випадки життя. Тож побажаємо йому успіхів у цьому жанрі!

Господи! Як вдало ти розвіяв таланти по всіх регіонах України, їх сотні, тисячі! Вони возвеличують нашу Вітчизну і прославляють на весь світ наш талановитий співочий український народ.

Ольга КЕРДА
м. Миколаїв Львівської області

ВОНИ ВОЗВЕЛИЧУЮТЬ НАШУ ВІТЧИЗНУ!

рний театр названий її ім'ям.

2 і 3 місяця посідають і розділяють галичани **Олександр МИШУГА** і **Модест МЕНЦІНСЬКИЙ** — сучасники Соломії Крушельницької, українські патріоти, відомі всьому світові співаки з прекрасною окрасою (тембром), голосами, провідні виконавці головних ролей багатьох опер світового значення. Їм теж легко вдавалося виконання українських народних пісень, і не тільки. Все, що вимагало тодішнє життя на сцені, вони виконували бездоганно, без всяких труднощів, легко, завзято, невимушено, без форсування голосом.

4. Іван КОЗЛОВСЬКИЙ — відомий усьому світові неперевершений тенор, який томився у Москві в театрі опери, але ніколи не забував свого українського коріння (про це вже писала «Кримська світлиця», оповідаючи його життєво-творчий шлях).

5. Борис Романович ГМИРЯ з широким діапазоном бас-баритона і оригінальним тембром; виконавець як оперного, так і естрадно-народного жанру. Натерпівся сталінських знущань, бо жив під час війни 1941-1945 рр. на окупованій німцями території України. Які «звинувачення»? Чи не комуністичний терор?

благодать міцно тримають його у своїх обіймах. Успіхів і здоров'я!

9. Назарій ЯРЕМЧУК — наш український Орфей. Мабуть, і в раю співає всім, хто відійшов у вічність тілесно, а духовно житиме тисячоліттями. Герой України (посмертно).

10. Ольга БАСИСТЮК — колоратура, оперна співачка, галичанка.

11. Марія СТЕФ'ЮК — теж колоратура, оперна співачка. Ці дві галичанки прославили Україну своїми неповторними голосами. Ангельський вигляд, манера виконання своїх ролей, чудовий тембр голосу повністю розкривають зміст будь-якої опери. Цікаво знати всім, що за одну постановку опери вони втрачають 2-3 кілограми ваги. Так жертвовно вони віддають силу, енергію, вміння, талант своїм слухачам-шанувальникам.

12. Павло ДВОРСЬКИЙ — прекрасний голос, ніжна манера виконання, шира влячність батькам за успіх, виховання, навчання, велику людяність. Висока оцінка України за його працю. Справжній патріот, не всі знають, що його родина зазнала репресій.

13. Іво БОБУЛ — український Карузо з величезним, різноманітним репертуаром естради кількома мовами; у нього тисячі прихильників і шанувальників його таланту.

Шановні «світличани»! Запрошуємо вас взяти участь у новому пісенному проекті «Кримської світлиці»: давайте спробуємо визначити гуртом **ДВАДЦЯТЬ НАЙКРАЩИХ, НАЙТАЛАНОВИТИШИХ, НАЙПОПУЛЯРНІШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВИКОНАВЦІВ**. Тих співаків, артистів минулих століть і сучасності (а це можуть бути оперні, народні, естрадні артисти), хто завдяки своєму таланту підносить українську пісню до найвищих висот, дає друге дихання народним, класичним творам, творить сучасну СПРАВЖНЮ українську естраду.

Разом з варіантами «двадцятки» надсилайте невеличкі розповіді, чому ви вважаєте цих артистів справді найкращими, які пісні у їхньому виконанні

вразили вас, проникли у вашу душу. Так само, як і з найкращою пісенною «двадцяткою», ті виконавці, які найчастіше зустрічатимуться у ваших листах, стануть переможцями конкурсу, а читачі, які найлучніше втраплять у «двадцятку», будуть запрошені на святковий фінальний концерт-фестиваль, де у творчому змаганні розіграють черговий «Світличний» суперприз.

Надсилайте ваші списки двадцяти найкращих українських виконавців на адресу: **95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, к. 14, редакція «Кримської світлиці» з поштовою «Пісенна світлиця», або на e-mail: kr_svit@meta.ua**

Ведуча «Пісенної світлиці» **Юлія КАЧУЛА**

«СВІТЛИЦЮ» ЧИТАЙТЕ — НОУТБУК ВИГРАВАЙТЕ!

Шановні читачі, потенційні конкурсант і майбутні переможці нашого унікального (а де ще такий є?) газетного мовно-літературно-історично-пісен-

но-комп'ютерного конкурсу! Ось перед вами ноутбук, придбаний завдяки благодійній допомозі, яку надали організаторам інтелектуального змагання

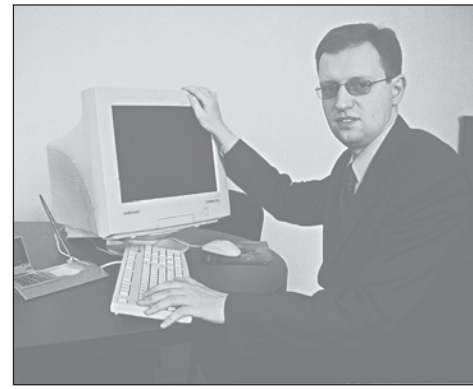
підприємець Віталій Осадчий із Севастополя, Василь Стефанюк із Сімферополя (товариство «Україна-Світ») і Громадська організація «Фронт змін» у Криму. Його треба виграти! І зробити це не так складно, як, може, декому здається: читайте «Кримську світлицю», відповідайте на запитання, які регулярно публікуватимуться на її сторінках, набирайте призові бали. Десять найактивніших учасників, хто цих балів набере найбільше, візьмуть участь у фінальній грі, де й вирішиться доля ноутбука та інших призов.

Запитання будуть всякі. Не дуже сподівайтесь на Інтернет — навіть там усіх

відповідей не знайдете. А от постійні читачі «Світлиці» будуть у вигазі, бо на сторінках нашої газети відповіді на ці запитання знайти буде легше, ніж у Вікіпедії!

Тож почнемо! **Перше запитання** вже було «озвучене» в одному з недавніх номерів «КС»: хто зображений на фото унизу і яке відношення має до нашого фірмового «світличного» турніру?

Друге запитання буде пісенним (відштовхуючись від публікації угорі). У 2009

році «Кримська світлиця»

стільки й балів заробите. І, нарешті, **третє запитання** — пісенно-фотографічне. Кілька років тому наш читач Микола Йосипович Москаленко опублікував у «Світлиці» спогади про свою «неформальну» зустріч з відомим українським співаком, що й зафіксовано на цьому фото (угорі).

Впізнайте, хто цей співак і де він на фото?

Чекаємо ваших відповідей — але не відкладайте їх у довгу скриню, бо будуть й інші запитання!

Олесь
КОЗУЛЯ

СЕВАСТОПОЛЬ – МІСТО УКРАЇНСЬКОЇ СЛАВИ І ТРАГЕДІЇ

(Початок у № 1-2)
Зовнішній вигляд київського князя Святослава Ігоровича, описаний візантійським письменником другої половини X ст. Левом Дяконом (біла сорочка, голена борода, довгі вуса, оселедець, сережка у вусі), майже не відрізняється від пізнішого запорозького козака. Та й саме козацтво як суспільна верста захисників своєї Вітчизни почало формуватися ще в Русі: це й богатирські застави на межі з ворожим Степом, і конкретні богатири з білими київського циклу, й озброєні дружини київських князів, і вільні ватаги вояків (бродники та берадники), які, крім війни зі степовиками, торгували, мали мисливські й рибні промисли в заплавах Дніпра та його притоках. Такі вояки є прасурами козаків. Адже козацтво продовжило військові сухопутні й морські традиції київських князів, у яких уже були культ меча, коня і шаблі, малинові стяги, вшанування верховних покровителів — святого Юрія, Святої Покрови тощо. Знання мореплавства, залізного дисципліну, організації десантування, відсутність страху перед морською далиною і стихією перейняли від дружинників-русів (українців) козаки-запорожці.

Зруйнування Києва монголо-татарами в 1240 році ознаменувало собою трагічний кінець Київського періоду історії України. Тут уже було не до морських походів. І без того гострі проблеми ускладнилися появою на півдні нової загрози. Під час повільного занепаду Золотої Орди її кочові васали-татари, що заселили Причорноморське узбережжя, відокремилися, утворивши Кримське ханство. А захоплення в 1453 році Константинополя турками-османами, створення ними Османської імперії — все це знову закрило для українців Чорне море. У 1475 році османські ударні сили захопили Кафу й більшість інших прибережних міст Кримського півострова. Тепер могутня Османська імперія мала на ньому свій плацдарм, змусивши кримського хана Менглі Гірея прийняти верховенство османського султана. Серед найголовніших кроків Кримського ханства були часті набіги на українські землі з метою захоплення невільників (ясиру), яких потім продавали на ринках Кафи й Константинополя.

КОЗАЦЬКІ ЧАЙКИ

Грабінницькі набіги на нашу землю, вигнання в неволю тисяч ні в чому не винних людей, наруга над вірою батьків і дідів — усе це змусило українців взятися за зброю. Зароджується Запорозька Січ. Формування козацтва зумовило українізацію степового Півдня, зокрема й Криму. Козаки були вмілими воїнами не тільки на суші, а й на воді. На Чорному морі вони почували себе як вдома. Їхні славновісні чайки не боялися ні бурі, ні оснащених важкими гарматами турецьких галер, до яких вони сміливо підходили впритул і брали на

абордаж. Човни «чайки» були понад 12 метрів завдовжки й 3-5 — завширшки. У них вміщалося близько 60 запорожців з усім військовим спорядженням, до якого входило кілька легких гармат. При попутному вітрі на чайці напиналося вітрило.

«Поява на морі чотирьох козацьких човнів наводила на Константинополь більший жах, ніж поява чуми в Морей» — писав французькому королеві Людовикові XIII його посол у Константинополі.

Збереглися свідчення самовидців про загадкове козацьке судно, яке було одним із перших варіантів підводного човна. Воно мало два днища, між якими клався баласт для занурення у воду. А у висунуту над поверхню моря трубу — прообраз майбутнього перископа — стерново вив спостереження, пильнував, чи не з'явиться де турецька галера. Рухався човен за допомогою весел, умонтованих у його борти так уміло, що в нього не протікала вода. При наблизненні до ворога баласт викидався, човен несподівано зринав, і козаки з'являлися на поверхні води. Потім серед турків ходили легенди про шайтанів у шароварах, які з'являлися з самісінького дна моря.

Перші згадки про морські походи запорожців припада-

Михайло Дорошенко, Григорій Чорний, Тарас Федорович (Трясило), Іван Сулима; полковники й кошові отамани: Костянтин Вовк, Кіндрат Бурлай, Іван Сірко, Іван Самойленко, Яким Чалий, Яків Мороз, Іван Малашевич, Пилип Стягайло, Данило Третяк, Яків Сідловський, Мандра, Сидір Білий, Антон Головатий.

Спливають у пам'яті рядки з романтичної поеми «Іван Підкова» Тараса Шевченка: *Чорна хмара з-за Лиману Небо, сонце криє.*

Сине море звірлокою То стогне, то вис. Дніпра гирло затопило. «Ану, те, хлоп'ята, На байдаки! Море грає — Ходім погуляти!» Висипали запорожці — Лиман човни вкрили. «Грай же, море!» — заспівали...

Особливо морськими походами й битвами прославився козацький гетьман Петро Сагайдачний (родом із Львівщини). На чайках він не один раз перепливав Чорне море до Константинополя, раптово нападаючи на турецькі кораблі, звільняючи багато козаків з неволі.

На початку 1516 року Сагайдачний з двома тисячами запорожців на чайках спустився по Дніпру і, розгромивши турецьку ескадру, вийшов на простори Чорного моря, направившись до центру рабовласницького ринку

по Чорному морю і в 1616-1617 роках успішно нападла на міста Кафу, Синоп, Трапезонт.

У 1618 році український флот гетьмана Сагайдачного увійшов у нинішню Північну бухту Севастополя. Тоді тут було татарське селище Ак-Яр. А вперше запорожці чайки з'явилися в цій бухті ще 1585 року. І відтоді тут розвивається козацький флот і запорожці стають володарями Чорного моря.

Сучасний дослідник історії Чорноморського флоту капітан І рангу Мирослав Мамчак пише: «У березні 1771 року до Запорозького коша кур'єр доставив листа від самої імператриці Катерини II. У розпал російсько-турецької війни імператриця запитувала запорожців, точніше, просила їх: «Не можна ли із Сечи Запорожської, пройти лодками в Черное море и оттуда на Дунай или хотя бы до Аккермана?»

На той час російського флоту в Чорному морі ще не було, існував лише український козацький флот, для якого шлях із Січі на Дунай був традиційним напрямком його операцій. Лише запорожці козаки могли зібрати для російського командування інформацію, яка вкрай була необхідна для планування подальших бойових дій проти Туреччини. Тож заради цього царя особисто звернулася до Запорозького коша.

Рейд запорожці здійснили переможно і, як оповідає письменник та історик Адриан Кашенко, «піднесли славу Війська Запорозького на таку височину, на якій вона вже давно не була». Але через чотири роки та сама Катерина II знищила Січ, так «подякувавши» запорожцям за перемоги, які вони здобували для російської корони.

1 травня 1783 року 16 великих вітрильних кораблів козацької Дніпровської флотилії увійшли в Ахтирську гавань і стали на якорях у теперішній головній Севастопольській бухті. Наступного дня, 2 травня, в бухту ввійшла російська Азовська флотилія віце-адмірала Ф. Клокачова.

Протягом тижня Сидір Білий ознайомлював Клокачова з кораблями Дніпровської флотилії та з районом плавання, Ахтирською бухтою та Кримом взагалі.

Говорячи про цю подію, варто особливо зауважити, що вона ретельно і дбайливо замовчувалася російськими й радянськими істориками: намальована велика картина, на якій не Сидір Білий, а генерал Олександр Суворов і адмірал Федір Ушаков з картами в руках зустрічають величезну армаду Клокачова. Цю картину й сьогодні можна побачити в музеї Чорноморського флоту Російської Федерації у Севастополі. А Сидір Білий мовби й зовсім не існував.

Отже, на південному березі Криму, в Ахтирській бухті, на місці, де колись було місто Херсонес (Корсунь), узятє князем Володимиром, 10 лютого 1784 року було закладено місто й фортецю Севастополь. Це місто й Чорноморський флот будували на податки, зібрані в Україні.

(Далі буде)

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

СІЧЕНЬ
21

1919 р. — в Хусті пройшли Закарпатські всенародні збори, які ухвалили рішення щодо возз'єднання Закарпаття з Україною.

1978 р. — Олекса Гірик вчинив самоспалення біля могили Шевченка на знак протесту проти русифікації. У роки радянської влади інформація про цей вчинок замовчувалася.

1990 р. — відбувся рухівський живий ланцюг єднання між Києвом і Львовом.

Померли:
1919 р. — Михайло Туган-Барановський, перший економіст-східноєвропейець, науковий теоретик визнали зарубіжні вчені різних шкіл і напрямків; один із найкращих знавців кон'юнктурних економічних циклів, автор численних праць про теорію вартості, розподілу суспільного доходу, історію господарського розвитку та кооперативних основ господарської діяльності. Доктор економіки (1899).

2002 р. — Іван Карабиць, український композитор, диригент, музично-громадський діяч.

22

День Соборності та Свободи України.

У січні 1918 року була створена Українська Народна Республіка (УНР), а на території, що входили до Австро-Угорської імперії, була заснована Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). У грудні 1918 року лідери обох держав у Фастові підписали передоб'єднувальний договір. 22 січня 1919 року цей договір, що увійшов у історію як Акт злуки — акт об'єднання українських земель, був обнародований у Києві на Софійській площі.

Відповідно до Указу Президента України від 21 січня 1999 року за № 42/99 відзначався День соборності України, що символізує єдність українських земель. 30 грудня 2011 р. «з метою консолідації суспільства, зміцнення єдності народу та утвердження ідеалів свободи» Президент України В. Янукович своїм Указом визначив 22 січня Днем Соборності та Свободи України.

1918 р. — Центральна Рада в ІВ Універсалі проголосила самостійність УНР.

1992 р. — 22-23 січня відбувся I Всесвітній конгрес українців.

Народився:
1933 р. — Анатолій Мокренко, український оперний співак (баритон). Один з фундаторів і активний член Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка.

Помер:
1996 р. — Петро Шелест, очільник УРСР у 1963-1972 роках. Шелест обстоював економічні інтереси України перед «центром», виступав за надання Україні більших прав в економічній політиці. Вагомими були його виступи на захист прав української мови в шкільній освіті, друкуванні газет, журналі і книжок. Книга Шелеста «Україна наша радянська» зазнала гострої партійної критики за «ідеологічні помилки», зокрема, за «ідеалізацію» минулого України та обстоювання самобутності

УРСР. Видану тиражем 100 тис., її вилучили з продажу та з бібліотек.

23

1667 р. — Польща і Москва Андрусівським договором поділили між собою Україну по Дніпру.

1992 р. — у Києві відбувся I Конгрес українців колишнього Радянського Союзу.

Народилися:
1849 р. — Богдан Ханенко, український мещенат, засновник Музею мистецтва імені Богдана та Варвари Ханенків у Києві.

1883 р. — Михайло Донець, український співак (бас), народний артист УРСР.

1891 р. — Павло Тичина, радянський поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Новатор поетичної форми.

1929 р. — Святоїший патріарх Київський і Всієї Русі-України Філарет — предстоятель УПЦ КП.

1949 р. — Грицько Чубай, український поет, перекладач.

Помер:
1921 р. — Микола Леонтович, український композитор, хоровий диригент, громадський діяч, педагог. Автор широковідомих обробок українських народних пісень для хору: «Щедрик», «Людарику», «Козака несуть». Його обробка «Щедрика» відома в усьому світі як різдвяна колядка «Carol of the Bells». Убитий агентом ВЧК Грищенком.

24

1861 р. — у Петербурзі вийшов перший номер українського шоміячника «Основа».

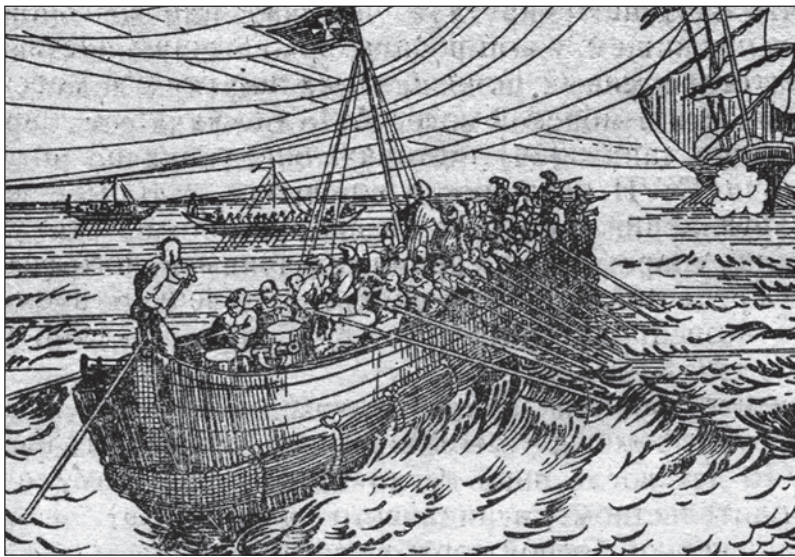
Народився:
1941 р. — Юрій Покальчук, український письменник, перекладач, науковець, кандидат філологічних наук, голова міжнародного відділу Спілки письменників України. Був членом літературного гурту «Пси святого Юра». Організатор і керівник музичного гурту «Вогні великого міста», який виконує пісні на його тексти.

Помер:
2007 р. — Станіслав Шербатих, український бард, відомий як Тризубий Стас. Автор понад 300 гумористично-сатиричних пісень, які принесли співаку всеукраїнську популярність, та 1300 коротких анімаційних фільмів, а також опери «Корова Серета», фантастично-кримінального роману «Нічия земля» і кількох оповідань.

Народився:
1965 р. — Йосип Сліпий, який відсидів 18 років у радянських таборах, обраний у Ватикані кардиналом і головою Української греко-католицької церкви.
Помер:
1942 р. — на російській каторзі загинув Агатангел Кримський, український історик та поліглот кримськотатарського походження.

26

1944 р. — народився Степан Пушик, письменник, літературознавець, фольклорист, журналіст, громадсько-культурний і політичний діяч, кандидат філологічних наук, професор Прикарпатського університету ім. В. Стефаника і Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Заслужений працівник культури України.

ють на часи першого гетьмана Запорозької Січі Дмитра Вишневецького, що ввійшов у народні думи під іменем Байди. Він походив з роду давніх українських князів з Волині. Потім морські походи козаків стали регулярними. І знову на просторах Чорного моря, яке стало Козацьким, зазвучали українські пісні, заговорили українські самопали, заметушилися работорговці у Кафі й Синопі, захвилювався сам султан Османської Порти, батчаки козацькі чайки на Босфорі.

Уславили Україну флотоводці Козацького флоту: князь Богдан Глинський, князь гетьман Дмитро Байда-Вишневецький; гетьмані й кошові: Самійло Кішка, Фока Покотило, Богдан Ружинський (Богданко), Іван Підкова, Карпо Перебийніс, Богдан Микошинський, Захарій Кулага, Григорій Лобода, Семен Скалозуб, Нецай, Григорій Ізапович, Федір Полоус, Каспар Підвисоцький, Михайло Найманович, Петро Конашевич-Сагайдачний, Дмитро Барабаш, Яків Нерода (Бородавка), Богдан Хмельницький, Оліфер Голуб, Олексій Шафран,

Криму — міста Кафи. Взяття фортеці й міста Кафи було вершиною досягнень у військово-морських операціях на Чорному морі. Як повідомляють історичні джерела, у кінці бою Сагайдачний наказав залишити в гавані цілими декілька турецьких галер для транспортування в Січ колишніх бранців і злобичі. Коли зійшло сонце, від міста залишилися тільки розвалини, обгорілі стіни будинків і багато трупів на вулицях, у гавані горіли турецькі бойові й торгові кораблі.

Також уночі був захоплений запорожцями Синоп. Про це свідчить турецький мандрівник XVII століття Евлія-ефенді, який пише, що козаки взяли Синоп у темну ніч і що з цього приводу великий візир Насирпаша був страчений за те, що приховав цей факт від султана.

Звістка про взяття Кафи, Синопа, Трапезонта козаками Сагайдачного обійшла також і Європу: італійський священник Оттавіо Саленція, мемуарист першої половини XVII століття, пише, що козаки виставляли від 200 до 300 чайок, сміливо плавали

Олекса Гірик

Петро Шелест

«ВІД РІЗДВА ДО ВОДОХРЕЩІ» —

ТАК ТРАДИЦІЙНО НАЗИВАЮТЬ ЩОРІЧНУ СВЯТКОВУ ЗУСТРІЧ НА СТАРИЙ НОВИЙ РІК ПРЕДСТАВНИКИ АСОЦІАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТОВАРИСТВ СЕВАСТОПОЛЯ (АНКОС)

У Севастополі — 34 національно-культурних товариств, що належать до різних етнічних груп. З 1993 року всі вони об'єднані в Асоціацію й мають свій національно-культурний центр. На жаль, приміщення не здатне вмістити представників одразу всіх національно-культурних товариств, тому традиційно щороку, 14 січня, вони збираються у фойє Українського культурно-інформаційного центру, аби зустріти Новий рік за старим стилем. Така традиція існує вже чимало років.

До зустрічі готуються ретельно: шиють та гаптують національні костюми, готують страви національної кухні, а також привітання, пісні, колядки, танці, веселі сценки. Нерідко тут демонструють суспільні здобутки

товариства та його членів зокрема.

На зустріч запрошують чимало почесних гостей. Цього року серед них були: консул Республіки Польща в Україні Томаш Капушняк, заступник Надзвичайного і Повноважного Посла Республіки Білорусь в Україні Ігор Мілідович, завідувач відділу у справах національностей Севастопольської міської держадміністрації Еліна Бернадська та інші.

По праву господарів з привітанням до зібрання звернулися художній керівник Центру Віктор Савченко та завідувач інформаційно-методичного відділу Галина Сопіна.

Заступник Надзвичайного і Повноважного Посла Республіки Білорусь в Україні Ігор Мілідович від імені Пре-

зидента Республіки Білорусь Олександра Лукашенка нагородив голову севастопольського національно-культурного товариства «Беларусь» Аллу Горелікову медаллю Франціска Скорини.

Медаль Франціска Скорини — перша з нагород, запроваджених за часів незалежності Білорусі. Нею нагороджуються за заслуги перед державою у галузі культури. Відповідно до положення про медаль, нею можуть нагороджуватися й іноземні громадяни.

Алла Горелікова очолює національно-культурне товариство «Беларусь» з 2000 року — від початку його створення. Була депутатом міськради 23 та 24 скликань. У 2008 році стала лауреатом форуму «Громадське визнання». Її тепло вітали з нагородами представники інших національно-культурних товариств.

Упродовж свята представники АНКОС спілкувалися, пригощали одне одного новорічними стравами, показували національні обряди, пісні, танці.

«Ліхтенштейнська полька», «Краков'як», «Сіртакі», болгарська «Бяла роза», танок «Лехайм», білоруські, молдовські та чуваські колядки, марафон частівок, східні танці — все це можна було побачити протягом одного вечора в Українському культурно-інформаційному центрі, який об'єднав багатонаціональний Севастополь.

Завершальним акордом традиційного свята національно-культурних товариств «Від Різдва до Водохрещі» став парад костюмів.

«ВСІХ ВОДА-ЙОРДАН ОБНОВИТЬ, ВСІХ ЙОРДАН-ВОДА ОЧИСТИТЬ...»

Хоч вода ще не набула цілющих властивостей, проте севастопольська громадська організація «Просвіта» вже відсвяткувала Водохреще. Такі реалії життя: на 19 січня в Українському культурно-інформаційному центрі запланували вручати паспорти юним севастопольцям до Дня Соборності. Тож вперше українська громада святкувала Водохреще на 4 дні раніше. Все решта — справжнє: і дідух, і кутя, і горілка з перцем.

Християнський світ відзначає свято Водохреща 19 січня. Свято ще називають Йорданом (від назви ріки Йордан у Палестині). Існує думка, що вода цього дня набуває цілющих властивостей і зберігає їх протягом року. Її дають пити хворим, нею освячують домівки. Той факт, що вода протягом року не псується, й досі залишається нез'ясованим.

Напередодні свята в українських родинах, зазвичай, постують. На вечерю подають пісні страви: смажену рибу, гречані млинці, вареники з капустою, кутю та узвар.

На Водохреще ходили до церкви святити воду, нею кропили всю родину, будівлю, криницю, тварин. Того дня влаштовували хресну ходу до водоймиці. З льоду вирубували хрест і ставили його поруч з ополонкою. Існує думка, що льодяна вода на Водохреще не шкочить організму, а навпаки зміцнює його та загартовує.

За народними прикметами, лапятий сніг на Водохреще — на добрий врожай. А ще протягом усіх Різдвяно-Новорічних свят аж до Водохреща жінкам заборонялося ходити по воду, цю роботу виконували чоловіки.

Після цього свята розпочинався весільний сезон і тривав аж до Великого посту. Це був час веселого дозвілля: молодь

ходила на вечорниці, а старше покоління — один до одного у гості.

Всі ці традиції відтворили у святкових сценках артисти Українського культурно-інформаційного центру Севастополя. Свято вийшло невимушеним і цікавим.

Усі разом привітали голову севастопольської Спілки офіцерів України Василя Касюка з 55-річним ювілеєм. Послухали нову авторську пісню голови громадської організації «Просвіта» Володимира Проценка, поколядували в межах столиків у фойє і, звичайно ж, потанцювали.

Крім артистів Українського культурно-інформаційного центру, гостей розважали гурти «Горлиця» (керівник Катерина Масленкова), севастопольський український народний хор (керівник Віктор Ковальчук), «Чарівниці» (керівник Олександр Мезеря).

МАСКО-МАСКО, Я ВАС ЗНАЮ!

Напередодні Нового 2012 року Севастопольський художній музей ім. М. Крошицького оголосив конкурс новорічних масок. А 13 січня, перед святкуванням Старого Нового року, авторитетне журі з художників та дизайнерів на чолі з директором

Севастопольської художньої школи Олександром Бурцевим підбило підсумки та відзначило найбільш якісні та привабливі роботи.

На конкурс, у якому могли брати участь, як діти, так і дорослі, надійшло понад 100 робіт. З кращих із них фахівці музею зробили виставку. Відвідувачів виставки ознайолювали з історією появи у суспільному житті карнавалів та їх невід'ємних атрибутів — масок.

Маски виготовляли ще у ранньокласовому суспільстві. Мисливці, намагаючись маски тварин, перемогли страх перед ними та засвідчували свою єдність з природою.

За античних часів у театрах маски були обов'язковими для акторів. Ще до виникнення театрів актори, задіяні у містерях, також ховали обличчя під масками. Відомо, що до християнських зимових свят звичай ряження перейшов з періоду язичництва.

Придворні костюмовані бали стали результатом перетворення та продовження народних традицій.

З часом карнавали стали дуже популярними, оскільки створювали світ, протилежний існуючому.

Особливо радів перевдяганням й маскарадам пересічний люд, бо, крім буйства й веселощів, там усі були рівні. Сховавшись за маскою, можна було вчинити те, на що без неї ніколи б не відважився.

У стародавньому Римі костюмовані бали називали сатурналіями. Їх проводили після збирання врожаю на честь бога Сатурна. Впродовж свята скасовували всі умовності: кожен веселився на свій смак і розсуд, ніщо не вважалося занадто сміливим чи, скажімо, ганебним. Навіть рабам можна було, сховавши обличчя під маскою, сидіти за одним столом з хазяїном.

Духом свободи карнавалу особливо захоплювалися мешканці Венеції. Тамешні костюмовані бали могли тривати більш як півроку.

Католицька церква, долучившись до нової віри дохристиянські традиції, використала давнє свято для підготовки християн до Великого посту перед Великоднем. Звідти й назва carne vale, що в перекладі з італійської означає буквально «прощай, м'ясо».

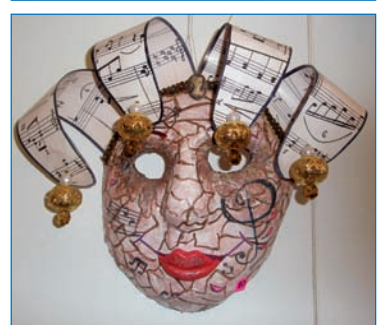
Традиція проведення венеціанського карнавалу збереглася й до-

нині. У ХХ столітті завдяки міжнародному туризму венеціанський карнавал став однією з головних принад не лише міста, а й країни загалом.

Венеціанські маски вирізнялися неабиякою вишуканістю. Їх виготовляли зі шкіри, тканини або за допомогою оригінальної техніки пап'є-маше. Для сучасних костюмованих карнавалів маски виготовляють вручну, оздоблюють сріблом, золотом, біжутерією, стразами тощо.

Два тижні фахівці Севастопольського художнього музею відкривали відвідувачам виставку новорічних масок таємниці костюмованого балу, занурюючи сучасників у чарівний світ давнини, де за кожною маскою ховалася певна інтрига.

А 13 січня авторитетне журі, не називаючи переможців у традиційний спосіб з визначенням місць, відзначило роботи дитячих творчих об'єднань: «Маяк», «Перспектива», «Бригантина», художньої школи при філії Львівської академії мистецтв й, звичайно ж, Севастопольської художньої школи. Найбільше голосів журі було віддано за маски «Арлекіно», «Чорний дракон», «Білі ночі», «Петрушка». Автори відзначених масок отримали цінні подарунки.

Матеріали сторінки підготувала Лідія СТЕПКО (м. Севастополь)
Фото автора